

32/2014

Käsittely- ja oikeusastejärjestyksen
muuttaminen rikoksen johdosta
tapahtuvaa luovuttamista ja
kansainvälistä perheoikeutta
koskevissa asioissa

Lausuntotiivistelmä

*oikeusministeriö
justitieministeriet*

32/2014

Käsittely- ja oikeusastejärjestyksen
muuttaminen rikoksen johdosta
tapahtuvaa luovuttamista ja
kansainvälistä perheoikeutta
koskevissa asioissa

Lausuntotiivistelmä

12.6.2014

Julkaisun nimi	Käsittely- ja oikeusastejärjestyksen muuttaminen rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja kansainvälistä perheoikeutta koskeissa asioissa Lausuntotiivistelmä		
Tekijät	Katariina Jahkola, Outi Kemppainen ja Sampo Brander		
Oikeusministeriön julkaisu	32/2014 Mietintöjä ja lausuntoja		
OSKARI numero	OM 5/41/2013	HARE numero	OM008:00/2013
ISSN-L	1798-7105		
ISSN (PDF)	1798-7105		
ISBN (PDF)	978-952-259-387-0		
URN	URN:ISBN:978-952-259-387-0		
Pysyvä osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-387-0		
Asia- ja avain-sanat	Rikoksentekijän luovuttaminen, kansainvälinen rikosprosessi, kansainvälinen siviiliprosessi, muutoksenhaku, kansainvälinen perheoikeus, kansainvälinen lapsikaappaus		
Tiivistelmä	Oikeusministeriö asetti 25 päivänä huhtikuuta 2013 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää tarve ja valmistella mahdolliset lainsäädäntömuutokset eräissä rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja kansainvälistä perheoikeutta koskeissa asioissa. Työryhmän tuli selvittää, olisiko mainituissa asioissa tai joissakin niistä tarpeen muuttaa käsittely- ja/tai oikeusastejärjestystä nykyisestä. Työryhmän toimeksianto perustui oikeudenhoidon uudistamisohjelmaan vuosille 2013–2025.		

Rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevien asioiden osalta työryhmä ehdottaa rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain sekä rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain muuttamista siten, että muutosta luovuttamisesta päättänee käräjäoikeuden ratkaisuun haettaisiin korkeimmalta oikeudelta, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Lisäksi toimivaltaisia käräjäoikeuksia ehdotetaan vähennettäväksi nykyisistä neljästä käräjäoikeudesta siten, että luovuttamisasiat keskitettäisiin Helsingin käräjäoikeuteen.

Eräiden kansainvälisten perheoikeudellisten asioiden osalta ehdotetaan, että Helsingin hovioikeudessa nykyään ensimmäisenä oikeusasteena käsiteltävät ulkomaisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevat asiat samoin kuin lapsen palauttamista koskevat asiat käsiteltäisiin ensimmäisenä oikeusasteena Helsingin käräjäoikeudessa. Helsingin käräjäoikeuden ratkaisuun haettaisiin muutosta Helsingin hovioikeudelta ja edelleen korkeimmalta oikeudelta, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Molemmat asiaryhmät soveltuisivat jatkokäsittelyluvan piiriin. Lisäksi ehdotetaan, että ulkomaisia avioeropäätöksiä voitaisiin tunnustaa ilman tuomioistuimen vahvistusta nykyistä laajemmin.

Työryhmän mietintöön on jätetty kolme eriävää mielipidettä.

Oikeusministeriö pyysi ehdotuksesta lausunnon yhteensä 32 eri viranomaiselta, yhteisöltä ja asiantuntijalta. Lisäksi korkeimmalle oikeudelle varattiin tilaisuus antaa mietinnöstä lausunto. Pyydetyistä lausunnoista saapui yhteensä 31, minkä lisäksi kaksi tahoa antoi oma-aloitteisen lausunnon.

Pääosa työryhmän ehdotuksista sai lausunnonantajien enemmistöltä myönteisen vastaanoton. Kritiikkiä herättivät erityisesti luovuttamisasioiden muutoksenhakuun ja lapsen palauttamista koskeviin asioihin ehdotetut muutokset.

12.6.2014

Publikationens titel	Ändring av handläggnings- och rättsinstansordningen i ärenden som gäller utlämning för brott och i internationella familjerättsliga ärenden Remissammandrag		
Författare	Katariina Jahkola, Outi Kempainen och Sampo Brander		
Justitieministeriets publikation	32/2014 Betänkanden och utlåtanden		
OSKARI nummer	OM 5/41/2013	HARE nummer	OM0008:00/2013
ISSN-L	1798-7105		
ISSN (PDF)	1798-7105		
ISBN (PDF)	978-952-259-387-0		
URN	URN:ISBN:978-952-259-387-0		
Permanent adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-387-0		
Sak- och nyckelord	Utlämnande av gärningsman, internationell straffprocess, internationell civilprocess, ändringssökande, internationell familjerätt, internationellt bortförande av barn		
Referat	Justitieministeriet tillsatte den 25 april 2013 en arbetsgrupp med uppgift att utreda behovet av lagstiftningsändringar i vissa ärenden som gäller utlämning för brott och i vissa internationella familjerättsliga ärenden samt bereda de eventuella ändringarna. Arbetsgruppen skulle utreda om det i dessa ärenden eller i några av dem finns behov att ändra handläggnings- och/eller rättsinstansordningen jämfört med nuläget. Arbetsgruppens uppdrag baserade sig på reformprogrammet för rättsvården för åren 2013–2025. I fråga om ärenden som gäller utlämning för brott föreslår arbetsgruppen att lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen samt lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga nordiska länderna ska ändras så att ändring i avgörandet av den tingsrätt som beslutat om utlämning ska få sökas hos högsta domstolen, om högsta domstolen meddelar besvärstillstånd. Det föreslås dessutom att antalet behöriga tingsrätter ska minskas från nuvarande fyra så att utlämningsärenden koncentreras till Helsingfors tingsrätt. I fråga om vissa internationella familjerättsliga ärenden föreslås det att de ärenden gällande erkännande och fastställelse av verkställbarhet av ett utländskt beslut som för närvarande handläggs av Helsingfors hovrätt i första instans liksom ärenden som gäller återlämnande av barn ska handläggas av Helsingfors tingsrätt i första instans. Ändring i ett avgörande av Helsingfors tingsrätt ska få sökas hos Helsingfors hovrätt och vidare hos högsta domstolen, om högsta domstolen meddelar besvärstillstånd. Bägge ärendekategorierna lämpar sig enligt förslaget för tillstånd till fortsatt handläggning. Det föreslås dessutom att utländska beslut om äktenskapsskillnad i större utsträckning ska kunna erkännas utan fastställelse av domstol.		

I arbetsgruppens betänkande ingår tre avvikande meningar.

Justitieministeriet sände förslaget på remiss till sammanlagt 32 olika myndigheter, sammanslutningar och sakkunniga. Dessutom gavs högsta domstolen tillfälle att yttra sig om betänkandet. Det inkom sammanlagt 31 remissyttranden, och dessutom lämnade två instanser ett yttrande på eget initiativ.

Största delen av arbetsgruppens förslag fick ett positivt mottagande av en majoritet av remissinstanserna. I synnerhet de föreslagna ändringarna i fråga om sökande av ändring i utlämningsärenden och i fråga om ärenden som gäller återlämnande av barn väckte kritik.

SISÄLLYS

1	Johdanto	11
2	Yleiset arviot työryhmän keskeisistä ehdotuksista	13
2.1	Aluksi	13
2.2	Ylimmät laillisuusvalvojat ja ministeriöt	13
2.3	Tuomioistuimet	14
2.4	Syyttäjänvirastot	17
2.5	Väestörekisterikeskus ja maistraatit	17
2.6	Muut viranomaistahot	18
2.7	Muut lausunnonantajat	19
3	Yksityiskohtaisemmat arviot keskeisistä ehdotuksista	22
3.1	Rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevat muutokset	22
3.1.1	Muutoksenhakumenettelyn muuttaminen (valituslupajärjestelmä)	22
3.1.2	Toimivaltaisten käräjäoikeuksien vähentäminen (luovuttamisasioiden keskittäminen Helsingin käräjäoikeuteen)	27
3.2	Kansainvälistä perheoikeutta koskevat muutokset	31
3.2.1	Ulkomaisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevat asiat	32
3.2.2	Lapsen palauttamista koskevat asiat	34
3.2.3	Ulkomaisten avioeropäätösten tunnustaminen	37
3.3	Muita huomioita	41
3.3.1	Videokuuleminen luovuttamisasioissa	41
3.3.2	Korkeimman oikeuden toimivaltaisen kokoonpanon keventäminen	42
3.3.3	Muuta	43
4	Pykäläkohtaiset huomautukset	44
4.1	EU-luovuttamislakia ja pohjoismaista luovuttamislakia koskevat muutosehdotukset	44

4.1.1	Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain muuttamisesta	44
4.1.2	Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain muuttamisesta	44
4.2	Laki avioliittolain muuttamisesta	45
4.3	Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta	46
LIITE: LAUSUNTOPYYNNÖT		47

1 Johdanto

Oikeusministeriö asetti 25 päivänä huhtikuuta 2013 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää tarve ja valmistella mahdolliset lainsäädäntömuutokset eräissä rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja kansainvälistä perheoikeutta koskevissa asioissa. Työryhmän tuli selvittää, olisiko mainituissa asioissa tai joissakin niistä tarpeen muuttaa käsittely- ja/tai oikeusastejärjestystä nykyisestä.

Työryhmän toimeksianto perustui oikeudenhoidon uudistamisohjelmaan vuosille 2013–2025, jonka mukaan tavoitteena on oikeusturvaa vaarantamatta vähentää kokonaisuutena arvioiden asioiden käsittelyyn tarvittavaa työpanosta sekä saada aikaan nykyistä järkevämpi ja tarkoituksenmukaisempi työnjako eri tuomioistuinnasteiden välillä. Mahdolliset muutokset edellytettiin toteutettavaksi siten, että turvataan käsiteltäviin asioihin tarvittava erityisasiantuntemus sekä vaatimus asioiden käsittelemisestä kiireellisesti. Uudistusten tarpeellisuutta ja ratkaisuvaihtoehtoja tuli pohtia ottaen huomioon kunkin asiaryhmän erityispiirteet.

Työryhmä luovutti mietintönsä 8 päivänä tammikuuta 2014 (Käsittely- ja oikeusastejärjestysten muuttaminen rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja kansainvälistä perheoikeutta koskevissa asioissa, oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2/2014).

Mietinnössä ehdotetaan rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevien asioiden osalta rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003, jäljempänä EU-luovuttamislaki) sekä rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain (1383/2007, jäljempänä pohjoismaainen luovuttamislaki) muuttamista siten, että muutosta luovuttamisesta päättäneen käräjäoikeuden ratkaisuun haettaisiin korkeimmalta oikeudelta, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Lisäksi toimivaltaisista käräjäoikeuksista ehdotetaan vähennettäväksi nykyisistä neljästä käräjäoikeudesta. Työryhmä ehdottaa, että luovuttamisasiat keskitettäisiin Helsingin käräjäoikeuteen. Tämä merkitsisi myös syyttäjien osalta siirtymistä nykyistä keskitetympään järjestelmään.

Eräiden kansainvälisten perheoikeudellisten asioiden osalta työryhmä ehdottaa, että Helsingin hovioikeudessa nykyään ensimmäisenä oikeusasteena käsiteltävät ulkomaisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevat asiat (niin sanotut eksekvatuuriasiat) samoin kuin lapsen palauttamista koskevat asiat käsiteltäisiin ensimmäisenä oikeusasteena Helsingin käräjäoikeudessa. Helsingin käräjäoikeuden ratkaisuun haettaisiin muutosta Helsingin hovioikeudelta ja edelleen korkeimmalta oikeudelta, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Molemmat asiaryhmät soveltuisivat jatkokäsittelyluvan piiriin. Lisäksi työryhmä ehdottaa, että ulkomaisia avioeropäätöksiä voitaisiin tunnustaa ilman tuomioistuimen vahvistusta nykyistä laajemmin.

Työryhmän mietintöön on jätetty kolme eriävää mielipidettä.

Oikeusministeriö pyysi ehdotuksesta lausunnon yhteensä 32 eri viranomaiselta, yhteisöltä ja asiantuntijalta. Lisäksi korkeimmalle oikeudelle varattiin tilaisuus antaa mietinnöstä lausunto. Tiivistelmän liitteenä on luettelo lausunnonantajista. Pyydetyistä lausunnoista saapui yhteensä 31. Vaasan hovioikeus ja valtioneuvoston oikeuskansleri totesivat, ettei heillä ole lausuttavaa asiassa. Lisäksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran Adoptiolautakunta ja Adoptioperheet ry antoivat oma-aloitteisen lausunnon.

Työryhmän keskeisistä ehdotuksista luovuttamisasioiden ehdotettu muutoksenhakujärjestys jakoi voimakkaasti lausunnonantajien mielipiteitä, mutta mainittuun muutoksenhakujärjestykseen liittyvä luovuttamisasioiden keskittäminen Helsingin käräjäoikeuteen sai enemmistön tuen taakseen. Enemmistö kannatti myös ehdotuksia käsittely- ja oikeusastejärjestyksen muuttamisesta ulkomaisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevissa asioissa ja ulkomaisten avioeropäätösten tunnustamisesta nykyistä laajemmin ilman tuomioistuimen vahvistusta. Mielipiteet jakautuivat lapsen palauttamista koskevien muutosehdotusten osalta.

Jaksossa 2 on käyty läpi lausunnonantajien yleisiä arvioita työryhmän mietinnön keskeisistä ehdotuksista. Jaksossa 3 on käyty läpi lausunnonantajien yksityiskohtaisia arvioita keskeisistä ehdotuksista, ja jaksossa 4 lausunnonantajien pykäläkohtaisia kommentteja ehdotetuista lakiuudistuksista. Jos lausunnonantaja ei ole lausunut yksityiskohtaisesti ehdotuksista, ei lausunnonantajaa välttämättä enää mainita jaksojen 3 tai 4 yhteydessä.

2 Yleiset arviot työryhmän keskeisistä ehdotuksista

2.1 Aluksi

Työryhmän esityksestä saatiin lausunto yhteensä 31 lausunnonantajalta. Pääosa työryhmän ehdotuksista sai lausunnonantajien enemmistöltä myönteisen vastaanoton. Kritiikkiä herättivät erityisesti luovuttamisasioiden muutoksenhakuun ja lapsen palauttamista koskeviin asioihin ehdotetut muutokset.

2.2 Ylimmät laillisuusvalvojat ja ministeriöt

Eduskunnan oikeusasiamies (EOA) ei kannata ehdotusta valituslupajärjestelmän ulottamisesta luovuttamisasioihin ja suhtautuu varauksellisesti näiden asioiden keskittämiseen Helsingin käräjäoikeuteen. EOA viittaa ensiksi mainituilta osin hovioikeudenneuvos Tuomo Antilan sekä asianajaja Jussi Sarvikiven ja asianajaja Hilikka Salmenkylän eriävissä mielipiteissä esitettyihin perusteisiin muutoksenhaun rajoittamista vastaan. Perheoikeudellisten asioiden osalta EOA kannattaa lapsen palauttamista koskevan täytäntöönpanomenettelyn yksinkertaistamista niin, että käräjäoikeus ei enää antaisi erillistä noutomääräystä ulosottomiehelle. Ulkomaisten avioerotuomioiden tuomioistuinvahvistamisesta luopumisesta EOA:lla ei ole huomauttamista. Muiden perheoikeudellisten asioiden osalta EOA suhtautuu ehdotukseen varauksellisesti. Ehdotettu muutos siirtymisestä normaaliin muutoksenhakujärjestelmään sinänsä selkeyttäisi järjestelmää kokonaisuutena. EOA kiinnittää kuitenkin erityisesti huomiota siihen, miten Helsingin hovioikeudelle vakiintuneet työrutiinit, asiantuntemus ja kokemus olisivat ”yhteistyössä” siirrettävissä Helsingin käräjäoikeudelle. Tätä näkökulmaa ei mietinnössä kehitetä pidemmälle. Kysymyksiä herättää myös, missä määrin Helsingin käräjäoikeudessa olisi mahdollisuus järjestää suullisia käsittelyjä nopealla aikataululla useamman jäsenen kokoonpanossa. Oikeusasiamiehen kansliassa käsiteltyjen laillisuusvalvonta-asioiden perusteella kansainvälisten perheoikeudellisten asioiden käsittely on usein hyvin vaativaa. Tämä on joskus aiheuttanut käräjäoikeudessa ongelmia asiakkaiden oikeusturvan kannalta. Sitä vastoin Helsingin hovioikeudessa näitä asioita on EOA:n käsityksen mukaan käsitelty asiantuntevasti. Näin ollen ja kun asia ei ole taloudellisesti merkittävä, näinkin merkittävä muutos edellyttäisi painavampia perusteita kuin nyt esitetyt.

Sisäministeriön mukaan työryhmän ehdotuksista ainoastaan luovuttamisasioiden oikeuspaikan muutoksella on vaikutusta poliisin toimintaan. Asioiden keskittäminen Helsingin käräjäoikeuteen johtaisi paikallispoliisin suorittamien luovuttamispyynnön kohteena

olevien henkilöiden kuljetusten pidentymiseen, millä ei asioiden vähäisen määrän vuoksi kuitenkaan olisi merkittäviä resurssivaikutuksia. Luovutettavaksi pyydetyn henkilön henkilökohtainen kuuleminen, joka koskee myös säilöönottoa koskevaa tuomioistuinkäsittelyä, aiheuttaa kuitenkin sen, että hänet on toimitettava kiinniottamispaikkakunnalta pääkaupunkiseudulle luovuttamisprosessin alkuvaiheessa lyhyen määräjän puitteissa.

Ulkoasiainministeriö ei näe estettä luovuttamisasioiden keskittämislle yhteen käräjäoikeuteen, jotta riittävä asiantuntemus harvalukuisten luovuttamisasioiden käsittelyssä voidaan turvata. Suurin osa luovuttamisasioista käsitellään mietinnössä todetusti jo nykyisin Helsingin käräjäoikeudessa. Eksekvatuuriasiat ja lapsen palauttamista koskevat asiat, joita on lukumääräisesti vähän, tulisi jatkossakin keskittää yhteen tuomioistuimeen asiantuntemuksen turvaamiseksi. *Ulkoasiainministeriö* ei myöskään näe estettä muutoksenhakumenettelyn muuttamiselle mietinnössä esitetyillä tavoin luovuttamis- ja kansainvälistä perheoikeutta koskevissa asioissa. Valituslupamenettely ei itsessään ole Euroopan ihmisoikeussopimuksen määräysten vastainen. *Ulkoasiainministeriö* katsoo, että esitetyn kaltaisissa tapauksissa olisi kuitenkin tärkeää, että korkein oikeus tutkii valituslupan myöntämisen edellytykset erityisen huolella perus- ja ihmisoikeusnäkökulma huomioon ottaen. *Ulkoasiainministeriö* kannattaa myös ehdotuksia ulkomaisten avioeropäätösten tunnustamisesta ilman tuomioistuimen vahvistusta ja mahdollisuudesta hankkia tarvittaessa tuomioistuimen vahvistus siitä, tunnustetaanko päätös Suomessa.

Valtiovarainministeriö katsoo ulkomaisen avioeropäätöksen tunnustamisen osalta, että muutoksen tavoitteita ja keinoja tulee selvittää, jotta uusien säännösten soveltaminen ei johda tulkinnallisiin epäselvyyksiin ja vaihtelevaan soveltamiskäytäntöön. Ehdotettuja säännöksiä tulee selkeyttää niin, että sekä väestötietojärjestelmän julkinen luotettavuus että toimivallanjako eri viranomaisten kesken voidaan säilyttää ja taata. Mikäli maistraatteihin uudistuksen johdosta kohdistuu lisääntyvää oikeudellisen tietämyksen tarvetta, erityisesti siitä syystä, että aikaisemmin tuomioistuimen toimivaltaan kuuluneita avioerojen tunnustamisen edellytyksiä harkitaan maistraateissa, tulee tästä johtuvat kustannusvaikutukset maistraattien toimintaan selvittää esityksen valmistelun yhteydessä.

2.3 Tuomioistuimet

Korkein oikeus pitää perusteltuina työryhmän ehdotuksia toimivalta- ja muutoksenhakujärjestelyjen kehittämiseksi rikoksenteikijän luovuttamista ja lapsen palauttamista koskevissa asioissa. Järjestelyjä arvioitaessa on pyrittävä siihen, että kuhunkin asiaryhmään kohdistettavat resurssit mitoitetaan ja kohdennetaan mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti. Samalla tulee huolehtia siitä, että kukin oikeusaste voi keskittyä sille kuuluvaan tehtäväänsä. Valituslupajärjestelmän tarkoituksena on, että korkein oikeus voi keskittyä perustehtäväänsä prejudikaattituomioistuimena. Myös rikoksenteikijän luovuttamista ja lapsen palauttamista koskeviin asioihin voi liittyä vaikeitakin tulkintakysymyksiä, jotka säännösten ylikansallinen perusta huomioon ottaen voivat olla sekä työläitä että laajakantoisia ja edellyttää esimerkiksi ennakkoratkaisupyyntöjä EU:n tuomioistuimelle. Tämän vuoksi on tärkeää säilyttää mahdollisuus prejudikaattiohjaukseen myös näissä asiaryhmissä. Tähän tarpeeseen kuitenkin riittää vastaamaan valituslupaan pohjautuva

muutoksenhakujärjestys korkeimpaan oikeuteen. Tällainen järjestely ei sellaisenaan ole ristiriidassa perustuslain tai Suomen kansainvälisten velvoitteiden asettamien vaatimusten kanssa. Asia on näin siinäkin tapauksessa, että muutosta ensi asteen ratkaisuun haettaisiin suoraan korkeimmalta oikeudelta valituslupaa pyytämällä, kuten työryhmän enemmistö on rikoksenteikijän luovuttamista koskevien asioiden osalta esittänyt.

Korkein oikeus toteaa edelleen, että muutoksenhakualttius näyttäisi luovuttamis- ja palauttamisasiossa olevan tavanomaista suurempaa. Ratkaisun lopputuloksen muuttuminen muutoksenhaun seurauksena on kuitenkin ollut molemmissa asiaryhmissä verraten harvinaista. Lapsen palauttamista koskevissa asioissa tarvittavaa asiantuntemusta on nykyisellään Helsingin hovioikeudessa ja rikoksenteikijän luovuttamista koskevissa asioissa erityisesti Helsingin kärjäoikeudessa. Toinen asioiden käsittelyä koskeva erityispiirre on niihin liittyvä kiireellisyysvaatimus. On tärkeää, että sekä rikoksenteikijän luovuttamista että lapsen palauttamista koskevat asiat saadaan käsiteltyä joutuisasti. Edellä mainitut näkökohdat on otettava huomioon toimivalta- ja muutoksenhakujärjestelyjä kehitettäessä.

Helsingin hovioikeus vastustaa ehdotettua muutoksenhakumenettelyä luovuttamisasioissa ja kannattaa hovioikeudenneuvos Antilan sekä asianajaja Sarvikiven ja asianajaja Salmenkylän eriävissä mielipiteissä esitettyä vaihtoehtoa normaalista kolmiportaisesta käsittelyjärjestyksestä. Helsingin hovioikeus kannattaa ehdotusta ulkomailla tehtyjen perheoikeudellisten ratkaisujen tunnustamista ja lapsen palauttamista koskevien asioiden siirtämisestä Helsingin kärjäoikeuteen. Ehdotus merkitsee järkevää työnjakoa eri oikeusasteiden kesken ja se takaa myös riittävän asiantuntemuksen. Oikeusministeriön työryhmän 7.2.2014 antaman, hovioikeuden jatkokäsittelylupajärjestelmän laajentamista koskevan mietinnön mukaan hovioikeuksissa tultaisiin vaatimaan aina jatkokäsittelylupa valitettaessa kärjäoikeuden ratkaisusta riita- tai hakemusasiassa. Näin ollen myös näissä kansainvälisissä perheoikeusasioissa vaadittaisiin lupa, jos kärjäoikeuden ratkaisusta valitetaan hovioikeuteen. Helsingin hovioikeudella ei ole myöskään huomauttamista siitä, että vieraassa valtiossa annettujen avioeropäätösten tunnustamista koskevat asiat siirrettäisiin pääosin yleisiltä tuomioistuimilta hallintoviranomaisten käsiteltäviksi.

Turun hovioikeus katsoo, ettei luovuttamisasioiden käsittelyä ensimmäisessä oikeusasteessa tule keskittää Helsingin kärjäoikeuteen. Muutoksenhaun kärjäoikeuden päätöksestä tulee rajoittua yhteen oikeusasteeseen, joko työryhmän esittämällä tavalla korkeimpaan oikeuteen valituslupan kautta tai vaihtoehtoisesti Helsingin hovioikeuteen, jonka ratkaisuun ei saisi hakea muutosta normaalein muutoksenhakukeinoin. Kansainvälistä perheoikeutta koskevien asioiden osalta Turun hovioikeus kannattaa esitystä kaikkien ulkomaisten avioeropäätösten tunnustamisesta ilman erillistä vahvistusta. Eksekvatuuriasioiden osalta Turun hovioikeus kannattaa käsittelyä ensimmäisenä oikeusasteena Helsingin kärjäoikeudessa, mutta esittää harkittavaksi muutoksenhakuoikeuden säilyttämistä yksiasteisena siten, että muutoksenhakumahdollisuudesta korkeimpaan oikeuteen luovuttaisiin. Lapsen palauttamista koskevien asioiden osalta Turun hovioikeus kannattaa asioiden keskittämistä Helsingin kärjäoikeuteen ja ehdotettua muutoksenhakumenettelyä.

Itä-Suomen hovioikeus pitää mietinnön ehdotuksia perusteltuina. Hovioikeudella ei ole huomauttamista mietinnöstä.

Rovaniemen hovioikeus kannattaa luovuttamisasioiden keskittämistä Helsingin kärjäoikeuteen, mutta vastustaa ehdotettua muutoksenhakumenettelyn muuttamista näissä asioissa ja yhtyy tältä osin hovioikeudenneuvos Antilan eriävän mielipiteen kannanotoihin normaalista kolmiportaisesta käsittelyjärjestyksestä. Rovaniemen hovioikeus kannattaa esitystä oikeusastejärjestyksen muuttamisesta ulkomaisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevissa asioissa sekä lapsen palauttamista koskevissa asioissa. Asioiden keskittäminen Helsingin kärjäoikeuteen on perusteltua ja normaaliin oikeusastejärjestykseen siirtyminen turvaa nykyistä paremmin muutoksenhakuoikeuden toteutumisen. Mainitut asiaryhmät sinänsä sopivat jatkokäsittelyluvan piiriin, mutta asiaa lienee soveliainta arvioida samassa yhteydessä kun jatkokäsittelyluvan soveltamisalaa laajennetaan. Samoin hovioikeus kannattaa ulkomaisten avioeropäätösten laajempaa tunnustamista ilman tuomioistuimen vahvistusta.

Helsingin kärjäoikeus kannattaa työryhmän ehdotuksia luovuttamisasioiden osalta. Kansainvälisten perheoikeudellisten asioiden osalta Helsingin kärjäoikeus hyväksyy ne perustelut, jotka mietinnössä on esitetty eksekvatuuriasioiden ja lapsen palauttamista koskevien asioiden siirtämiseksi kärjäoikeuden käsiteltäväksi ensimmäisenä oikeusasteena. Mietinnössä ja erityisesti siihen sisällytetyissä eriävissä mielipiteissä esitettyjen kriittisten huomioiden (kärjäoikeuden asiantuntemus, mahdollisuus asioiden ratkaisemisesta kärjänotaarien tai kärjäviskaalien toimesta, asioiden kiireellinen käsittely) osalta kärjäoikeus toteaa ehdotettujen muutosten toteutuessa järjestävänsä asioiden käsittelyn tavalla, joka esimerkiksi keskittämällä turvaa asiantuntemuksen karttumisen ja yhdenmukaisen käytännön luomisen. Kärjäoikeudessa ei ole enää kärjäviskaalin virkoja ja kärjänotaarit eivät ole missään vaiheessa käsitelleet muidenkaan ulkomaisten tuomioiden tunnustamista tai täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevia hakemuksia tai muita asioita, joita on pidettävä vaikeana ratkaista. Kärjäoikeudessa on jo usean vuoden ajan ollut myös lapsiasioissa käytössä päivystysjärjestelmä, joka mahdollistaa myös erityisen kiireellisten asioiden käsittelyn ripeästi. Helsingin kärjäoikeus hyväksyy mietinnön ehdotukset myös kansainvälistä perheoikeutta koskevien asioiden muutoksenhaun osalta eikä sillä ole huomautettavaa lapsen palauttamista koskevien asioiden muutoksenhaun osalta. On oletettavaa, että eksekvatuuriasioissa muutoksenhaku tiellä ei ole vastaavaa merkitystä kuin muissa asioissa eikä poikkeusjärjestelyjä tarvita. Lapsen palauttamista koskevat asiat voisivat olla laajennetun jatkokäsittelylupajärjestelmän piirissä, jolloin selvissä tapauksissa käsittelyketju ainakin ajallisesti lyhenisi.

Pirkanmaan kärjäoikeus kannattaa esitystä rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja kansainvälistä perheoikeutta koskevien asioiden keskittämisestä. Viimeksi mainittujen asioiden vähäinen lukumäärä huomioon ottaen keskittäminen yhteen kärjäoikeuteen on perusteltua asioiden vaatiman erityisasiantuntemuksen ja oikeuskäytännön yhtenäisyyden turvaamiseksi. Ehdotus siitä, että palauttamispäätöksen antanut tuomioistuimien lähettää päätöksen suoraan toimivaltaiselle ulosottoviranomaiselle täytäntöönpantavaksi on kannatettava. Nykyisen lainsäädännön mukainen täytäntöönpanomääräyksen antaminen kärjäoikeudessa, kun asiaa ei siinä yhteydessä miltään osin tutkita, on koettu tarpeettomaksi välivaiheeksi.

Pohjois-Savon kärjäoikeus vastustaa luovuttamisasioiden keskittämistä Helsingin kärjäoikeuteen. Asioita on perusteltua käsitellä entiseen tapaan neljässä kärjäoikeudessa tai joka tapauksessa useammassa kuin yhdessä kärjäoikeudessa.

Oulun kärjäoikeus pitää esitettyjä muutoksia muuten hyvinä ja kannatettavina, mutta yhtyy hovioikeudenneuvos Antilan eriävään mielipiteeseen luovuttamisasioiden muutoksenhakumenettelyn osalta.

2.4 Syyttäjänvirastot

Valtakunnansyyttäjänvirasto (VKSV) kannattaa valituslupajärjestelmän ulottamista luovuttamisasioihin työryhmän enemmistön mainitsemilla perusteilla. Mikäli ehdotus tältä osin hyväksytään, asiat on myös tarkoituksenmukaista keskittää yhteen kärjäoikeuteen, miltä osin luonteva vaihtoehto on Helsingin kärjäoikeus.

Itä-Suomen syyttäjänvirasto pitää ehdotettua uudistusta kannatettavana. Syyttäjien osalta on huomioitava muutosten vaikutukset syyttäjien päivystysjärjestelmään, jotta luovuttamisasioiden edellyttämä asiantuntemus varmistetaan myös virka-ajan ulkopuolella.

Sisä-Suomen syyttäjänvirasto (entiset Pirkanmaan ja Keski-Suomen syyttäjänvirastot) pitää esitystä luovuttamista koskevien asioiden oikeusastejärjestyksen muuttamisesta ja keskittämisestä tarpeellisenä, oikeana ja hyvin perusteltuna. Muutokset pitäisi saada voimaan mahdollisimman pian.

Oulun syyttäjänvirasto kannattaa valituslupajärjestelmän ulottamista luovuttamisasioihin työryhmän enemmistön esittämillä perusteilla ja katsoo mainitun muutoksen edellyttävän luovuttamisasioiden keskittämistä kärjäoikeuden ja syyttäjänviraston asiantuntemuksen varmistamiseksi.

2.5 Väestörekisterikeskus ja maistraatit

Väestörekisterikeskus (VRK) katsoo, että työryhmän mietinnössä esitetyt avioeroa, asumeroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevien, vieraassa valtiossa annettujen päätösten tunnustaminen Suomessa pääsääntöisesti ilman eri vahvistusta ja perheoikeudellisten eksekvatuuriasioiden siirtäminen Helsingin kärjäoikeuden tehtäväksi eivät aiheuta merkittäviä muutoksia väestökirjanpitoon. Vaikutukset rajoittuvat luultavasti tietojen ylläpitoa koskevien ohjeiden muuttamiseen ja asiasta tiedottamiseen. VRK pitää kuitenkin eksekvatuuriasioiden siirtämisen tapahtuessa tärkeänä, että Helsingin kärjäoikeus ilmoittaisi perheoikeudellisten ulkomaisten päätösten vahvistamisratkaisustaan konekielisesti väestötietojärjestelmään samalla tavalla kuin kärjäoikeudet jo

nyt ilmoittavat perheoikeudellisista ratkaisuksistaan, jos asianosaisilla on suomalainen henkilötunnus.

Helsingin maistraatti kannattaa ehdotusta kaikkien ulkomaisten avioeropäätösten tunnustamisesta ilman erillistä vahvistusta. Maistraatti pitää sen sijaan ongelmallisena esitystä siltä osin kuin siinä on katsottu, että tiedon tallentaminen väestötietojärjestelmään ei ole oikeusvoimainen ratkaisu vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamisesta Suomessa. Tämän vuoksi olisi esityksen mukaan tarpeen säätää mahdollisuudesta hankkia tarvittaessa tuomioistuimelta vahvistus, tunnustetaanko päätös Suomessa. Esitetty ratkaisu johtaisi kahteen rinnakkaiseen muutoksenhakumahdollisuuteen, yleiseen tuomioistuimeen ja hallintotuomioistuimeen, sillä maistraatin pitää esimerkiksi otettuaan kielteisen kannan rekisterimerkinnän tekemiseen antaa asianosaiselle erillinen kirjallinen päätös ja valitusosoitus hallinto-oikeuteen. Maistraatti esittää kantanaan, että kun ulkomaisen tuomioistuimen antama päätös avioerosta on käsitelty ensi asteena maistraatissa ja merkitty väestötietojärjestelmään, tämän maistraatin ratkaisun tulisi saada oikeusvoima. Maistraatti ratkaisisi rekisterimerkinnän tehdessään ulkomaisen päätöksen hyväksyttävyyden Suomessa. Valitustienä maistraatin ratkaisusta olisi hallinto-oikeudellisesta menettelystä poiketen yleinen tuomioistuin.

Länsi-Suomen maistraatti pitää asianmukaisina ja kannattaa ehdotettuja maistraattiin kohdistuvia muutoksia, joiden mukaan ulkomaisia avioeropäätöksiä ja edunvalvontaa koskevia päätöksiä voitaisiin tunnustaa ilman tuomioistuimen vahvistusta nykyistä laajemmin. Tehtävistä kuitenkin todennäköisesti aiheutuu maistraatille vähäistä suurempi työmäärän lisääntyminen sekä lakimiestehtävien että rekisteröinteihin liittyvien valmistelutehtävien muodossa. Maistraatti suhtautuu myönteisesti mahdollisuuteen hakea vahvistusta käräjäoikeudesta, jos maistraatti katsoo, ettei avioeroa voida merkitä väestötietojärjestelmään. Sen sijaan maistraatti suhtautuu kielteisesti siihen, että maistraatin tehtyä arvion merkitsemisestä ja merkittyä avioeron väestötietojärjestelmään voitaisiin vielä hakea vahvistustuomiota siitä, että päätöstä ei tunnusteta. Tämä heikentäisi väestötietojärjestelmän julkista luotettavuutta. Maistraatin tehtyä merkinnän muutosta tulisi hakea hallintopäätöksen oikaisuvaatimuksella ja hallinto-oikeuteen tehtävällä valituksella.

2.6 Muut viranomaistahot

Valtakunnanvoudinvirasto puoltaa esitystä kansainvälisten perheoikeudellisten asioiden osalta seuraavin huomautuksin. Muutoksenhakumahdollisuuksien lisääntymisen myötä käsittelyn joutuisuus ja asian luonne tulisi ottaa huomioon myös muutoksenhaun yhteydessä mahdollisesti annettavissa täytäntöönpanon keskeytysmääräyksissä ja niiden ai-neellisessa sisällössä. Samoin tulisi ottaa huomioon, ettei lisääntyvää muutoksenhakumahdollisuutta voida käyttää tavalla, joka saattaisi keskeyttää lapsen palauttamista koskevan asian täytäntöönpanon vastoin lapsen etua. Näin voisi käydä esimerkiksi silloin, jos lasta olisi tämän välitilan aikana mahdollista piilotella taikka muutoin saattaa viranomaisen ulottumattomiin. Lapsen palauttamista koskevien asioiden määrä on vuositasolla varsin vähäinen, joten niiden keskittäminen on perusteltua. Tällöin saadaan

käyttöön mahdollisimman laaja asiantuntemus, kun kaikki samantyyppiset asiat ovat samalla viranomaisella. Myös asioita käsittelevien tuomareiden joukkoa Helsingin käräjäoikeudessa olisi rajattava, jotta erikoistumisesta olisi riittävää hyötyä. Toisaalta tämän joukon on oltava myös riittävän laaja, jotta asiantuntevia käsittelijöitä olisi aina saatavilla.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö (RISE) vastustaa luovuttamisasioiden keskittämistä Helsingin käräjäoikeuteen ja yhtyy tältä osin lainsäädäntöneuvos Katariina Jahkolan ja lainsäädäntöneuvos Outi Kemppaisen eriävään mielipiteeseen. RISE perustelee näkemystään vankien kuljettamiseen liittyvillä ongelmilla tilanteessa, jossa henkilö on pystyttävä luovuttamisasian käsittelylle ja erityisesti säilöönottokäsittelylle määritetyssä lyhyessä ajassa kuljettamaan Helsingin käräjäoikeuteen muualta kuin pääkaupunkiseudun ja sen lähialueen vankiloista. Vanginkuljetuksen kannalta olisi toimivampaa ja resurssien tehokkaampaa käyttöä, että luovuttamisasian edellyttämät kuljetusmatkat olisivat mahdollisimman lyhyet ja toteutettavissa säännönmukaisin kuljetusreitein ja aikatauluin. Tämä edellyttää, että olisi muitakin toimivaltaisia käräjäoikeuksia kuin Helsingin käräjäoikeus. Mikäli henkilön kuuleminen esimerkiksi videoyhteyden avulla olisi mahdollista, eivät lyhyet määräajat ja henkilön kuljettaminen kuitenkin muodostuisi ongelmaksi. RISEllä ei ole lausuttavaa ehdotetun muutoksenhakumenettelyn osalta.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran Adoptiolautakunta kannattaa ehdotettua eksekvatuuriasioiden siirtämistä yhteen käräjäoikeuteen ja näitä asioita koskevan muutoksenhakumenettelyn muuttamista.

2.7 Muut lausunnonantajat

Suomen Asianajajaliitto – Finlands Advokatförbund (Asianajajaliitto) katsoo, että uudistuksissa on otettava huomioon yhtäältä luovuttamisasioiden ja toisaalta erilaisten kansainvälisten perheoikeudellisten asioiden ominaispiirteet sekä menettelyiden kohteena olevien henkilöiden oikeusturva. Kansainvälisten perheoikeudellisten asioiden kirjo on siinä määrin laaja, että eri asiaryhmien käsittelyä tulee arvioida itsenäisesti. Asianajajaliitto vastustaa muutoksenhakujärjestyksen muuttamista rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevissa asioissa ja lapsen palauttamista koskevissa asioissa, mutta kannattaa ulkomaisten avioeropäätösten tunnustamisen siirtämistä kokonaisuudessaan maistraattiin ja eksekvatuuriasioiden siirtämistä käräjäoikeuteen.

Suomen Lakimiesliitto (Lakimiesliitto) ei kannata valituslupajärjestelmän käyttöönottamista EU- ja pohjoismaisten luovuttamisasioiden muutoksenhaussa, mutta pitää näiden asioiden keskittämistä Helsingin käräjäoikeuteen tarkoituksenmukaisena. Lakimiesliitto vastustaa lapsen palauttamista koskevien asioiden käsittelyyn ehdotettuja muutoksia

muuten, mutta kannattaa korkeimman oikeuden toimivaltaisen kokoonpanon keventämistä sekä täytäntöönpanon yksinkertaistamista siten, että lapsen palauttamista koskevan päätöksen antanut tuomioistuin lähettää päätöksen viran puolesta suoraan toimivaltaiselle ulosottomiehelle täytäntöönpantavaksi. Lakimiesliitto kannattaa myös ulkomaisten avioeropäätösten tunnustamisen keventämistä.

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry (Tuomariliitto) kannattaa ehdotettuja muutoksia ja katsoo, etteivät ehdotukset mietinnöstä ilmenevässä muodossa vaarantane Suomen peruslaista ja kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista johtuvia oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ydinelementtejä. Kansainväliset perheoikeudelliset asiat on oikeuskäytännön yhtenäisyyden ja asioiden asiantuntevan käsittelyn takaamiseksi perusteltua keskittää yhteen käräjäoikeuteen. Ilmeistä on, että mitä pienemmälle määrälle käräjätuomareita asiat jaetaan, sitä paremmin ja sujuvammin ne voidaan käsitellä. Koska Helsingin käräjäoikeus on suuri yksikkö, keskittäminen on mahdollista toteuttaa siellä ilman sanottavia ongelmia. Tuomariliitto ei pidä ongelmallisena sitä, että kansainväliset perheoikeudelliset asiat siirretään käräjäoikeuteen, jossa niitä ei ole aikaisemmin käsitelty. Käräjäoikeudella on tähän valmiudet, sillä käräjäoikeudessa joudutaan muutoinkin jatkuvasti opettelemaan uusia asioita. Tuomariliitto hyväksyy myös ehdotuksen normaalista muutoksenhakujärjestyksestä kansainvälisissä perheoikeudellisissä asioissa. Kuten mietinnöstä ilmenee, kansainväliset perheoikeudelliset asiat ovat harvoin siinä määrin kiireellisiä kuin esimerkiksi EU-luovuttamisasiat, minkä vuoksi erityistä perustetta poiketa normaalista muutoksenhakujärjestyksestä ei ole.

Lastensuojelun Keskusliitto (LSKL) yhtyy asianajaja Sarvikiven ja asianajaja Salmenkylän eriävään mielipiteeseen lapsen palauttamista koskevissa asioissa. Ulkomaisten adoption tai sen purkamisen vahvistamista koskevissa asioissa LSKL arvostaa nykyistä käsittelyjärjestystä. Vieraassa valtiossa annetun lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuteen liittyvän päätöksen tunnustamista koskevien asioiden osalta LSKL pitää tärkeänä, että tuomioistuimessa on riittävästi erikoistunutta asiantuntemusta näitä asioita käsiteltäessä. Jos mainitut asiat päädytään siirtämään Helsingin käräjäoikeuteen, LSKL pitää esitetyistä vaihtoehdoista parhaana muutoksenhaun osalta esitettyä kolmiportaista mallia. Kaiken kaikkiaan LSKL pitää oikeusturvan toteutumisen kannalta erittäin kyseenalaisena työryhmän esille nostamaa harkintaa siitä, että jatkokäsittelylupajärjestelmä ulotettaisiin koskemaan perheoikeudellisia hakemusasioita ja tällöin mahdollisesti myös eksekvatuuriasiat ja lapsen palauttamista koskevat asiat kuuluisivat sen piiriin. LSKL painottaa, että ensimmäisen asteen ratkaisun oikeellisuus on ehdottomasti voitava tosiasialisesti tutkia, kun kysymys on lapsen edun kannalta merkittävistä asioista.

Kaapatut Lapset ry suhtautuu jäljempänä yksityiskohtaisissa arvioissa lausutulla tavalla kriittisesti lapsen palauttamista koskeviin ehdotuksiin ja kannattaa ulkomaisten avioero- ja huoltajuuspäätösten tunnustamista koskevia ehdotuksia.

Professori Markku Helin kannattaa jäljempänä yksityiskohtaisissa arvioissa lausutulla tavalla eksekvatuuriasioiden siirtämistä Helsingin käräjäoikeuteen ja ulkomaisten avioeropäätösten tunnustamista ilman tuomioistuimen vahvistusta, mutta vastustaa käsittely- ja oikeusastejärjestyksen muuttamista lapsikaappausasioissa ja näitä asioita koskevan muutoksenhakuajan lyhentämistä.

Professori Raimo Lahti vastustaa luovuttamisasioiden ehdotettua muutoksenhakumenetelyä ja näiden asioiden keskittämistä Helsingin käräjäoikeuteen. Lahti yhtyy eriäviin mielipiteisiin, joiden mukaan käsittelyjärjestyksen tulisi olla kolmiportainen ja toimivaltaiset käräjäoikeudet tulisi säilyttää ennallaan. Lahti kritisoi työryhmän toimeksiannon tiukkaa rajaamista ja katsoo, että toimeksiannossa painotetut tehokkuuden ja taloudellisuuden vaatimukset ovat sinänsä perusteltuja, mutta oikeusturvanäkökohdat jäävät toissijaiseen asemaan. Ehdotettavan sääntelyn tulee olla sisäisesti johdonmukainen ja selkeä sekä yhdenmukainen suhteessa laajempaan sääntelykokonaisuuteen siten, että se edistää lainkäytön ennakoitavuutta ja yhtenäisyyttä. Ehdotetun kaltaisia lainmuutoksia ei tule toteuttaa pistemäisesti ja vain kapeasti rajatuista lähtökohdista käsin, vaan niiden tulee perustua alan lainsäädännön yleisiin kehittämistavoitteisiin ja arvoihin sekä niiden asianmukaiseen punnintaan. Lisäksi tulee ottaa huomioon uudistusehdotuksen soveltuminen rikosasiain kansainvälisen yhteistyön sääntelykokonaisuuteen.

3 Yksityiskohtaisemmat arviot keskeisistä ehdotuksista

3.1 Rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevat muutokset

3.1.1 Muutoksenhakumenettelyn muuttaminen (valituslupajärjestelmä)

Lausunnonantajien näkemykset jakautuivat voimakkaasti koskien työryhmän enemmistön ehdotusta EU-luovuttamislain ja pohjoismaisen luovuttamislain mukaisten asioiden muutoksenhakumenettelyn muuttamisesta siten, että muutosta käräjäoikeuden ratkaisuun haettaisiin jatkossa korkeimmalta oikeudelta valitusluvan kautta. Ehdotusta kannattavat korkein oikeus, Turun hovioikeus, Itä-Suomen hovioikeus, Helsingin käräjäoikeus, kaikki lausunnon antaneet syyttäjänvirastot ja Tuomariliitto. Ehdotusta vastustavat eduskunnan oikeusasiamies, Helsingin hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, Oulun käräjäoikeus, Asianajajaliitto, Lakimiesliitto ja professori Raimo Lahti. Useat ehdotuksen vastustajat kannattavat hovioikeudenneuvos Tuomo Antilan eriävässä mielipiteessä esitettyä normaalia kolmiportaista käsittelyjärjestystä, jonka mukaan käräjäoikeuden päätöksestä saisi hakea muutosta valittamalla hovioikeuteen ja hovioikeuden päätöksestä edelleen korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Toisaalta useat muutoksenhakumenettelyn muuttamisen kannattajat, erityisesti syyttäjänvirastot, katsoivat lausunnoissaan, ettei kolmiportainen käsittely ole mahdollinen luovuttamisasioiden käsittelyä koskevien tiukkojen määräaikojen vuoksi (60 päivän kokonaiskäsittelyaika EU-luovuttamislain mukaisissa asioissa ja 30 päivän kokonaiskäsittelyaika pohjoismaisen luovuttamislain mukaisissa asioissa).

Korkein oikeus kannattaa ehdotusta. Tavanomaisesta kolmiportaisesta käsittelyjärjestyksestä poikkeamiselle on hyväksyttävät perusteet ottaen huomioon luovuttamisasioiden poikkeuksellinen kiireellisyysvaatimus sekä asioiden käsittelyn tehokkuuteen ja asianosaisten oikeusturvaan liittyvät näkökohdat. Tällainen muutoksenhakujärjestely kuitenkin edellyttää, että muutoksen hakeminen vaatii valitusluvan. Kansainvälisistä velvoitteista johtuva poikkeuksellinen kiireellisyysvaatimus luovuttamisasioiden käsittelyssä on varteenotettava näkökohta toimivaltajärjestelyjä arvioitaessa. Tiukat määräajat liittyvät siihen, että luovuttamisasian käsittelystä johtuvat vapaudenmenetysajat on pyrittävä minimoimaan. Käsittelyketjun pidentäminen kolmiportaiseksi voisi vaarantaa määräaikojen noudattamisen. Kuten eriävässä mielipiteessä on todettu, korkeimman oikeuden työpanosta luovuttamisasioissa voitaisiin sinänsä vähentää enemmistön omaksumaa ehdotusta enemmän siirtymällä kolmiportaiseen käsittelyjärjestykseen. Toisaalta asioiden lukumäärä on verraten vähäinen, ja niiden vaatimaa työpanosta korkeimmassa

oikeudessa voitaisiin nykyistä paremmin ja tarkoituksenmukaisemmin hallita siirtymällä näissäkin asioissa valituslupajärjestelmän noudattamiseen. Kolmiportainen käsittelyjärjestys sitä vastoin lisäisi selvästi näiden asioiden vaatimaa kokonaiskäsittelypanosta, kun hovioikeus tulisi mukaan käsittelyketjuun. Lisäksi tällainen muutoksenhakujärjestely vaikeuttaisi kaikkein vaikeimpien luovuttamisasioiden käsittelyä korkeimmassa oikeudessa, koska käytettävissä olevat tiukat määräajat pitäisi jakaa kolmen instanssin kesken. Asioiden käsittelyyn liittyvät tehokkuusnäkökohdat puoltavat siten sitä vaihtoehtoa, että muutosta käräjäoikeuden ratkaisuun haettaisiin korkeimmalta oikeudelta valituslupaa pyytämällä. Myöskään asianosaisten oikeusturvaan liittyvät näkökohdat eivät luovuttamisasioissa edellytä kolmiportaista käsittelyjärjestelyä. Ihmisoikeussopimuksen 6 artikla ei sovellu menettelyyn, jossa luovuttamisesta päätetään. Luovuttamisasioiden muutoksenhakuvaiheessa oikeussuojatarpeet ovat tyypillisesti olleet sen laatuaisia, että ne ovat hyvin hallittavissa myös valituslupajärjestelmän puitteissa.

Turun hovioikeus pitää eurooppalaisen ja pohjoismaisen luovuttamisjärjestelmän kannalta tarkoituksenmukaisena ja luovutettavan henkilön oikeusturvan kannalta riittävänä ratkaisua, jossa käräjäoikeuden tekemään luovuttamispäätökseen saa hakea muutosta vain yhdessä oikeusasteessa. Hovioikeus viittaa mietintöön sisältyvään oikeusvertailuvaan katsaukseen, josta ilmenee muun ohella, että muutoksenhakuoikeus on lukuisissa EU-valtioissa rajoitettu vain yhteen oikeusasteeseen ja järjestelmät, joihin kuuluu muutoksenhaku kahdessa asteessa, ovat harvinaisia. Jos muutoksenhaku tulee mietinnössä esitetyn tavoin tehtäväksi käräjäoikeudesta korkeimpaan oikeuteen, muutoksenhaun tutkimisen edellytykseksi on perusteltua asettaa mietinnön mukaisesti valitusluvan myöntäminen. Turun hovioikeus pitää mahdollisena myös järjestelyä, jossa muutoksenhaku ohjattaisiin Helsingin hovioikeuteen, jonka ratkaisuun ei saisi hakea muutosta normaalein muutoksenhakukeinoin. Oikeusturvan riittävyttä harkittaessa on pidettävä mielessä, että niin sanottua yleistä luovuttamislakia sovellettaessa luovuttamisesta päättää hallinnollinen viranomainen, oikeusministeriö, joka eräissä tapauksissa pyytää asiasa lausunnon korkeimmalta oikeudelta.

Helsingin käräjäoikeus pitää ehdotettua menettelytavan muutosta kannatettavana ja sen oman toiminnan ohjaamisen kannalta riittävänä. Korkeimman oikeuden ratkaisuissa on yli kymmenen vuoden ajan luotu oikeuskäytäntöä luovuttamista koskevista asioista, minkä vuoksi oikeuskäytäntö alkaa olla hyvin vakiintunutta eikä enää ole tarvetta saada kaikkia luovuttamista koskevia asioita korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. Korkein oikeus voi valituslupajärjestelmän kautta päättää, mitkä asiat se ottaa käsiteltävikseen ja mistä asioista on edellä mainittu huomioon ottaen tarpeellista antaa ennakkopäätöksiä. Luovuttamismenettelyn kiireellisyyden vuoksi Helsingin käräjäoikeus ei pidä mahdollisena, että muutosta käräjäoikeuden päätökseen haettaisiin hovioikeudelta, josta olisi edelleen mahdollista valittaa korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan.

Valtakunnansyyttäjänvirasto kannattaa valituslupajärjestelmän ulottamista luovuttamisasioihin. Kyseinen vaihtoehto vastaa parhaiten oikeudenhoidon uudistamisohjelman tavoitetta, joskin uudistuksen vaikutukset käytännössä jäänevät vähäisiksi. Esitetyssä vaihtoehdossa on merkityksellistä, että luovuttamisasioissa voitaisiin edelleen saada ennakkoratkaisuja korkeimmalta oikeudelta, jolla on luovuttamisasioissa paras asiantuntemus ja myös kokemusta EU:n tuomioistuimelle tehtävistä ennakkoratkaisupyynnöistä,

jotka ovat jatkossakin mahdollisia. Luovuttamisasioihin ei korkeimman oikeuden monivuotisen oikeuskäytännön johdosta liity enää laajaa tulkinnanvaraisuutta, mikä yhdessä esitetyn muutoksenhakujärjestyksen kanssa voi jopa vähentää niin luovuttamisen kohteena olevan henkilön kuin syyttäjänkin muutoksenhakualttiutta. Syyttäjän työn näkökulmasta tärkeää on myös, ettei käsittelyketju useiden peräkkäisten kireiden määräaikojen vuoksi muodostu kohtuuttomaksi. Kolmen oikeusasteen vaihtoehdossa syyttäjä olisi nykyistä enemmän sidottu yhden asian hoitamiseen. Asian kiireellinen luonne aiheuttaisi todennäköisesti myös hankaluuksia istuntojen järjestämisessä. Erityisesti hankaluuksia esiintyisi pohjoismaisen pidätysmääräyksen eurooppalaista pidätysmääräystä lyhyempien määräaikojen johdosta. Kysymyksessä ei ole rikosasia vaan vastavuoroiseen tunnustamiseen ja EU-valtioiden keskinäiseen luottamukseen perustuva turvaamistoimenpide, jossa ratkaistaan, luovutetaanko henkilö toiseen EU-valtioon tai Pohjoismaahan vai ei. Tämän vuoksi asia tulee kyetä käsittelemään tehokkaasti ja kiireellisyysvaatimukselle on annettava merkitystä. Näin ollen työryhmän ehdotus täyttää oikeusturva-vaatimukset. Mikäli katsotaan, että työryhmän enemmistön tukema malli oikeusastejärjestyksestä ei ole tarkoituksenmukainen, VKSV on voimassaolevan muutoksenhakumenettelyn kannalla. Tällöin olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista korkeimman oikeuden voimavarojen käytön kannalta pohtia, tulisiko luovuttamista koskevat asiat käsitellä korkeimmassa oikeudessa nykyistä vähälukuisemmassa kokoonpanossa.

Sisä-Suomen syyttäjänviraston mukaan oikeusasteajattelussa asioiden käsittelyn painopisteen pitää niin oikeusturvanäkökohtien kuin tarkoituksenmukaisuudenkin kannalta selkeästi olla vahvoissa ja asiantunteissa käräjäoikeuksissa. Valituslupamenettelyyn siirtyminen on sopusoinnussa myös tämän kanssa.

Oulun syyttäjänvirasto edellä lausutusti kannattaa valituslupajärjestelmän ulottamista luovuttamisasioihin, vaikka järjestelyyn sisältyykin joitakin kansalaisten tosiasialliseen muutoksenhakuoikeuteen liittyviä perusteltuja epäilyjä.

Tuomariliitto kannattaa valituslupajärjestelmän ulottamista luovuttamisasioihin. Tuomariliitto katsoo mietinnön perusteluihin viitaten, että EU-pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskeva päätös on menettelyllinen eikä kysymys ole rikostuomiosta. Luovuttavaksi määrätyn henkilön oikeusturva ei siten välttämättä edellytä, että hänellä on rajoittamaton muutoksenhakuoikeus käräjäoikeuden päätöksestä. Luovuttamisella on sinänsä huomattava merkitys luovutettavaksi määrätylle henkilölle, jonka oikeusturvaan on sen vuoksi kiinnitettävä erityistä huomiota. Tuomariliitto pitää todennäköisenä, ettei ratkaisun oikeellisuuden tutkimisen ja siinä olevien virheellisyyksien korjaamisen siirtäminen valituslupan taakse estä luovutettavaksi määrätyn oikeutta saada asiansa tutkituksi korkeimmassa oikeudessa niissä tapauksissa, joissa hänen oikeusturvansa sitä aidosti edellyttää. Tuomariliiton käsityksen mukaan ehdotus täyttää tehokkaan muutoksenhaun edellytykset ja on myös perustuslain 21 §:n ja Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten mukainen. Tuomariliitto viittaa EU-luovuttamisasioiden kiireelliseen käsittelyaikatauluun ja pitää mahdottomana sellaista vaihtoehtoa, että tällainen asia käsiteltäisiin kolmiportaisessa mallissa 60 päivässä kiinniottoajankohdasta. Tällaisten määräaikojen noudattaminen vaarantaisi luovutettavaksi vaaditun oikeusturvan paljon suuremmassa määrin kuin mietinnöstä ilmenevä ehdotus. Tarkoituksenmukaista ei myöskään ole, että EU-luovuttamislakiin otettaisiin hovioikeudenneuvos Antilan eriävässä mielipiteessä esitetyn näkemyksen mukaisesti uudet kolmiportaiseen järjestelmään

soveltuvat säännökset muutoksenhakuajoista, koska tämä mitä ilmeisimmin johtaisi joko määräaikojen pidentymiseen entisestään tai ainakin aiempaa tiukempiin määräaikoihin, joiden noudattaminen olisi vaikeaa.

Eduskunnan oikeusasiamies ei kannata valituslupajärjestelmän ulottamista EU-luovuttamislain ja pohjoismaisen luovuttamislain mukaisiin käräjäoikeuden ratkaisuihin. Korkeimman oikeuden vapautuminen näiden asioiden suoralta käsittelyltä on sinänsä huomionarvoinen peruste. Muutoksenhakuoikeus on kuitenkin perustuslain mukainen pääsääntö, josta on mahdollista säätää lailla vähäisiä poikkeuksia. Työryhmän mietintöön sisältyvissä ensimmäisessä ja kolmannessa eriävässä mielipiteessä on esitetty painavia perusteita sitä vastaan, että luovuttamislakien mukainen muutoksenhaku rajoitettaisiin yhteen instanssiin valituslupaedellytyksin. Jos valituslupajärjestelmään siirytään, samalla pitäisi siirtyä normaaliin oikeusastejärjestykseen muutoksenhaussa eli valituslupaa voisi hakea hovioikeuden ratkaisuun. Mikäli työryhmän enemmistön mukainen hallituksen esitys annetaan, se olisi perusteltua saattaa perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi.

Helsingin hovioikeus katsoo, että luovuttamisasiossa käsittelyjärjestys tulisi valita hovioikeudenneuvos Antilan sekä asianajaja Sarvikiven ja asianajaja Salmenkylän eriävien mielipiteiden mukaisesti, jolloin käräjäoikeuden ratkaisusta valitettaisiin Helsingin hovioikeuteen, jonka ratkaisusta puolestaan voitaisiin valittaa korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Hovioikeuden mukaan kaksivaiheista päätöksentekoa puoltaa EU-lainsäädännöstä ja luovuttamisasioiden kiireellisyydestä johtuvien aikatauluvaatimusten täyttäminen. Yleisistä oikeudenhoidollisista syistä on tärkeää, että korkeimman oikeuden asema ennakkopäätöstuomioistuimena turvattaisiin ja että tätä asemaa voitaisiin jopa vahvistaa. Tähän nähden ehdotus, jonka mukaan käräjäoikeuden ratkaisusta valittaminen vaatisi korkeimmassa oikeudessa valitusluvan, näyttäisi perustellulta. Toisaalta luovuttamisasiossa oikeusturvalla on korostettu merkitys, vaikka luovuttamispäätös ei sellaisenaan sisällä mitään rikosoikeudellista ratkaisua. Vaikka valituslupa vaadittaisiinkin, korkeimmassa oikeudessa jouduttaneen tavanomaista tarkemmin tutkimaan muutoksenhaun kohteena olevan ratkaisun oikeellisuutta, myös muusta kuin ennakkopäätösnäkökulmasta, koska asia on käsitelty vain yhdessä oikeusasteessa ja yleensä vain yhden tuomarin kokoonpanossa. Vaihtoehto, jonka mukaan luovuttamisasiossa käräjäoikeuden päätöksestä valitettaisiin normaalin oikeusastejärjestyksen mukaisesti hovioikeuteen, on edellä todetunkin perusteella huomionarvoinen. Myös tässä vaihtoehdossa kokonaiskäsittelyaika on mahdollista pitää hyvin lyhyenä. Hovioikeudella on jo nyt päivystysjärjestelmä kiireellisiä pakkokeinoasioita varten ja sillä on valmiudet käsitellä ja ratkaista kiireelliset asiat erittäin nopeasti. Aikainen tiedonsaanti käräjäoikeudesta siellä vireillä olevasta asiasta edesauttaa valitusasian kiireellistä ja laadukasta käsittelyä. Huomattava myös on, että laajennettu jatkokäsittelylupajärjestelmä, sellaisena kuin se on työryhmän ehdotuksessa, koskisi hovioikeudessa myös luovuttamisasiota. Selvissä asioissa, joissa käräjäoikeuden ratkaisuun ei ole syytä puuttua, valituksen käsittelyyn ei hovioikeudessa menisi kuin pari päivää. Hovioikeudessa on mahdollista ylläpitää asiaryhmän vaatimaa erityisasiantuntemusta. Kaikki tämä on omiaan vahvistamaan korkeimman oikeuden asemaa ennakkopäätöstuomioistuimena. Rikoksenteijän luovuttamista koskevat asiat ovat niin pieni asiaryhmä, että muutoksenhaun ohjaamisella hovioikeuteen ei olisi sanottavaa kustannusvaikutusta.

Rovaniemen hovioikeus yhtyy hovioikeudenneuvos Antilan eriävässä mielipiteessään esittämiin kannanottoihin. Korkeimman oikeuden työtaakan keventäminen ja prejudikaattituomioistuimen roolin vahvistaminen on sinänsä perusteltua. Ihmisoikeus- ja oikeusturvakysymykset huomioon ottaen muutoksenhakuoikeus luovuttamisasioissa ei kuitenkaan toteudu riittävällä tavalla, mikäli kärjäoikeuden päätöksestä voi valittaa vain, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Muutoksenhakuoikeuden toteutumisen kannalta on perusteltua, että kärjäoikeuden päätöksestä saa hakea muutosta valittamalla hovioikeuteen ja hovioikeuden päätöksestä edelleen korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Tällöin tulisi kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota määräaikavelvoitteiden noudattamiseen.

Oulun kärjäoikeus kiinnittää hovioikeudenneuvos Antilan eriävästä mielipiteestä ilmevin tavoin huomiota siihen, että luovuttamisasiassa on kysymys yksilöä välittömästi koskevasta, hänen perusoikeuksiensa kannalta olennaisesta asiasta. Luovutettavaksi pyydetyllä henkilöllä tulisi ainakin olla oikeus hakea rajoituksetta muutosta luovuttamisasiassa annettuun kärjäoikeuden päätökseen. Vaimus todellisesta ja tehokkaasta muutoksenhakuoikeudesta ei toteudu, jos ainoa muutoksenhakumahdollisuus riippuu korkeimman oikeuden myöntämästä valitusluvasta.

Asianajajaliiton käsityksen mukaan työryhmän esittämä muutoksenhakumenettely ei täytä todelliselle ja tehokkaalle muutoksenhakuoikeudelle asetettavia vaatimuksia eikä ole sopusoinnussa perustuslain 21 §:n kanssa. Rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen on luovutettavaksi pyydetyn henkilön kannalta huomattavan merkityksellinen, häntä välittömästi koskeva ja hänen perusoikeuksiensa kannalta olennainen asia. Hänen oikeusturvastaan on siksi huolehdittava asianmukaisesti. Asianajajaliitto pitää tärkeänä, että luovutettavaksi pyydetyllä henkilöllä on oikeus hakea muutosta luovuttamisasiassa annettuun kärjäoikeuden päätökseen ja että muutoksenhakutuomioistuimella on velvollisuus tutkia kärjäoikeuden päätöksen lopputuloksen oikeellisuus ja oikaista virheellinen päätös. Korkeimmalla oikeudella ei työryhmän ehdottaman oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:ään perustuvan sääntelyn mukaan olisi velvollisuutta tutkia kärjäoikeuden päätöksen lopputuloksen oikeellisuutta eikä myöskään myöntää valituslupaa vaikka kärjäoikeuden päätöksen lopputulos valituslupahakemusta käsiteltäessä havaittaisiin virheelliseksi. Myöskään se, että korkein oikeus voi poikkeuksellisissa tilanteissa harkintansa mukaan myöntää valitusluvan painavasta syystä, ei merkitse sitä, että kärjäoikeuden päätökseen tyytymättömällä olisi oikeus saada asiansa tutkituksi muutoksenhakutuomioistuimessa.

Lakimiesliitto ei kannata valituslupajärjestelmän käyttöönottamista EU- ja pohjoismaisissa luovuttamisasioissa. Vaikka merkittävä osa valituksista johtuukin luovutettavan halusta lykätä luovuttamisen täytäntöönpanoa, ei aidosta valitusmahdollisuudesta ole syytä luopua. Luovuttaminen on luovutettavan kannalta erittäin merkittävä päätös ja muutoksenhakuoikeuden rajaaminen olisi täten hänen perusoikeuksiensa kannalta ongelmallista.

Professori Raimo Lahti katsoo, että hovioikeudenneuvos Antilan eriävässä mielipiteessä, johon asianajajat Sarvikivi ja Salmenkylä ovat yhtyneet ja laatineet lisäperusteluja, on luovutettavan oikeusturvanäkökohtiin nojautuen perusteltu vakuuttavasti, ettei työryhmän enemmistön ehdottamaa valitusoikeuden rajaamista ole syytä hyväksyä. Lahti

kannattaa eriävän mielipiteen ehdotusta, jonka mukaan muutosta käräjäoikeuden päätökseen haettaisiin normaalin rikosprosessijärjestyksen mukaisesti hovioikeudelta, ja hovioikeuden ratkaisuun voisi hakea muutosta valittamalla korkeimpaan oikeuteen, jos se myöntää valitusluvan. Kysymys siitä, tarvittaisiinko muutoksenhakuun käräjäoikeudesta hovioikeuteen jatkokäsittelylupa vai ei, tulisi arvioida jatkokäsittelylupajärjestelmän laajentamista koskevan uudistushankkeen yhteydessä. Sarvikiven ja Salmenkylän eriävässä mielipiteessä tuodaan aiheellisesti esiin, että vaikka rikoksentekijän luovuttamista koskeva menettely käsitetään perinteisesti toisenlaiseksi kuin tavanmukainen rikosoikeudenkäynnissä käsiteltävä asia, menettelyssä on vahvoja elementtejä rikosasias- ta luovuttamisen kohteen oikeusturvan huomioon ottamiseksi. Varsinkin eurooppaoi- keuteen nojautuvassa oikeuskehityksessä rikoksentekijän luovuttamista ja muita rikos- asioiden kansainvälisen yhteistyön muotoja koskevat menettelyt ovat lähentyneet ta- vanmukaista rikosprosessia, joskin niihin liittyy valtionrajojen ylittämisen (transnatio- naalisen luonteen) vuoksi erityispiirteitä.

3.1.2 Toimivaltaisten käräjäoikeuksien vähentäminen (luovuttamisasioiden keskittäminen Helsingin käräjäoikeuteen)

Ehdotus EU-luovuttamislain ja pohjoismaisen luovuttamislain mukaisten asioiden kes- kittämisestä Helsingin käräjäoikeuteen sai lausunnonantajilta varsin laajaa tukea. Kes- kittämistä pidettiin perusteltuna asiantuntemuksen turvaamiseksi ja erityisesti ehdotetun uuden muutoksenhakumenettelyn kannalta. Ehdotusta kuitenkin vastustavat Turun ho- vioikeus, Pohjois-Savon käräjäoikeus, Rikosseuraamuslaitos ja professori Raimo Lahti, minkä lisäksi eduskunnan oikeusasiamies suhtautuu siihen varauksellisesti. Vastustajat viittaavat muun muassa vaikeuksiin kuljettaa luovuttamispyynnön kohteena olevia hen- kilöitä eri puolilta Suomea Helsingin käräjäoikeuteen luovuttamisen edellyttämien tiuk- kien määräaikojen puitteissa. Useissa lausunnoissa kiinnitetään lisäksi huomiota mah- dollisuuteen kuulla luovuttamispyynnön kohteena olevaa henkilöä videoteitse. Näitä lausuntoja selostetaan erikseen jäljempänä jaksossa 3.3.1.

Korkein oikeus katsoo, että luovuttamista koskevia asioita on verraten vähän, ja ne on perusteltua keskittää tuomioistuimeen, jossa on niitä koskevaa asiantuntemusta. Selvästi suurin osa asioista on tähänkin asti käsitelty Helsingin käräjäoikeudessa. Työryhmän ehdotus on myös ehdotetun muutoksenhakujärjestelmän kannalta tarpeellinen.

Rovaniemen hovioikeus kannattaa luovuttamisasioiden keskittämistä Helsingin käräjä- oikeuteen. Luovuttamisasioiden vähäinen määrä huomioon ottaen on perusteltua, että niiden käsittely on keskitetty yhteen käräjäoikeuteen, jolloin niihin liittyvän erityis- osaamisen kehittämislle on paremmat mahdollisuudet.

Helsingin käräjäoikeus kannattaa luovuttamisasioiden keskittämistä, jota puoltavat sekä Helsingin käräjäoikeuden sijainti lähellä Helsinki-Vantaan lentoasemaa että Helsingin käräjäoikeuden lakiin perustuva jatkuva päivystäminen virka-ajan ulkopuolisinkin

aikoina. Luovutettavaksi määrätty henkilöt kuljetetaan lähes poikkeuksetta pidätysmääräyksen antaneeseen jäsenvaltioon Helsinki-Vantaan lentoaseman kautta. Helsingin käräjäoikeuden ympärivuorokautisen päivystämisen vuoksi Helsingin käräjäoikeus käsittelee joko normaalina virka-aikana tai päivystyksessä luovuttamisasian säilöön ottamisen. Helsingin käräjäoikeudella on tarvittavat voimavarat hoitaa yksin luovuttamisasiat, mikäli niiden määrät eivät huomattavasti kasva nykyisistä määristä. Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimivilla syyttäjillä on erinomaiset valmiudet hoitaa luovuttamisasioita muiden kansainvälisten tehtäviensä lisäksi. Mikäli keskittämistä pelkästään yhteen käräjäoikeuteen pidettäisiin liian suppeana vaihtoehtona, luovuttamisasiat tulisi keskittää Helsingin käräjäoikeuden lisäksi sellaiseen käräjäoikeuteen, jossa on mahdollisimman hyvä erityisosaaminen. Tällaisena käräjäoikeutena tulisi kysymykseen Pirkanmaan käräjäoikeus, jossa luovuttamisasioita on käsitelty Helsingin käräjäoikeuden jälkeen eniten.

Pirkanmaan käräjäoikeus kannattaa luovuttamisasioiden keskittämistä, joka on hyvä keino tehostaa ja parantaa tuomioistuimen toimintaa. Keskittämisen ansiosta työskentelyrutiinit nopeutuvat ja asioiden ongelmat tulevat tutuiksi. Tällöin ratkaisujen teko nopeutuu ja taso paranee. Pirkanmaan käräjäoikeudessa on luovuttamisasioita vuodessa vain muutamia, joten mitään keskittämisetuja ei nykykäytännöllä ole saavutettu.

Oulun käräjäoikeus ei vastusta luovuttamisasioiden keskittämistä Helsingin käräjäoikeuteen. Luovuttamisasioita on ollut Oulun käräjäoikeudessa enimmilläänkin vain muutamia vuosittain.

Valtakunnansyyttäjänvirasto katsoo kysymyksen keskittämisestä olevan suorassa yhteydessä siihen, miten oikeusastekysymys ratkaistaan. Mikäli ehdotus valituslupajärjestelmän ulottamisesta muutoksenhakuun hyväksytään, pidätysmääräysasiat on tarkoituksenmukaista keskittää yhteen käräjäoikeuteen. Helsingin käräjäoikeus on luonteva vaihtoehto, koska muualla Suomessa näitä täytäntöönpanoja on esiintynyt harvoin. Keskittämisen kautta saavutetaan sellainen asiantuntemus, jota voidaan pitää oikeusturvan kannalta riittävänä valituslupaa edellyttävän muutoksenhaun tilanteessa. Keskittämistä puoltavat myös käytännön tarpeet, sillä luovutettavaksi pyydetty henkilö kuljetetaan lähes kaikissa tapauksissa toiseen valtioon Helsinki-Vantaan lentoaseman kautta. Näin ollen hänet on joka tapauksessa tuotava pääkaupunkiseudulle kiinniottopaikkakunnasta riippumatta. Helsingin käräjäoikeudessa toimii ympärivuorokautinen päivystys. VKSV katsoo, ettei pidätysmääräysasioiden täytäntöönpanon keskittäminen yhteen paikkaan aiheuta ongelmia EU-oikeuden soveltamiskäytännön tai muun yhtenäisyyden kannalta, vaikka päätöksenteko onkin useimpien EU:n vastavuoroista tunnustamista koskevien puitepäästösten osalta keskitetty neljään käräjäoikeuteen. Viimeksi mainittuja EU-instrumentteja koskevan päätöksenteon hajauttaminen on oikeuden alueellisen saatavuuden kannalta järkevää. Eriävässä mielipiteessä on mainittu, että vankeusrangaistustaan suorittavan Suomen kansalaisen tai Suomessa pysyvästi asuvan ulkomaalaisen, joka kieltäytyy luovuttamisesta ja haluaa suorittaa rangaistuksensa Suomessa, tulisi saada asian- sa käsiteltyä mahdollisimman lähellä rangaistuslaitosta. Luovuttamisasioiden keskittämistä ei pidä hylätä yksin tällaisten harvalukuisten tilanteiden vuoksi. Myös näissä tapauksissa luovutettavan oikeusturvanäkökohdat puoltavat sitä, että asiaa käsittelevät

pidätysmääräysasioissa asiantuntevat ja kokeneet oikeusviranomaiset. Näissä tilanteissa on aina mahdollista myös se, että käräjätuomari ja syyttäjä matkustavat rangaistuslaitokseen.

Sisä-Suomen syyttäjänviraston mukaan luovuttamisasioiden keskittämistä puoltavat argumentit olisivat vielä vahvistuneet, jos asiaa olisi pohdittu lisää syyttäjän toiminnan kannalta. Syyttäjänviraston käsityksen mukaan luovuttamismenettelyssä syyttäjän taakka on monine määräaikoineen sekä selvittämis-, tiedottamis- ja pitkittyvine seurantavollisuuksineen prosessin raskain. Vaikka asiat eivät olisikaan erityisen vaikeita, niissä on paljon rikosprosessin rutiineista poikkeavia yksityiskohtia. Tapauksia on harvakseltaan, tilanteet tulevat äkkiä ja ne ovat aina äärimmäisen kiireellisiä. Ketään ei voi varata pelkästään näitä tehtäviä varten vaan asiaa hoitamaan on määrättävä joku sillä hetkellä vapaista syyttäjistä. Kenellekään ei näin muodostu kunnon rutiineja. Liian moni joutuu liian usein aloittamaan asian hoidon aakkosten opettelusta. Keskittämällä oikeusvarmuus kasvaisi ja resursseja säästyisi. Tosiasiallinen merkitys on suurempi kuin pelkän lukumäärätiedon perusteella voi päätellä.

Oulun syyttäjänvirasto katsoo, että ehdotetun muutoksenhakujärjestelmän muuttamisen johdosta on oikeusturvasyistä erittäin tärkeää varmistaa, että luovuttamisasiota ensimmäisessä oikeusasteessa käsiteltäessä käräjäoikeudella ja syyttäjänvirastolla on käytössään paras mahdollinen asiantuntemus. Nykyinen asioiden keskittäminen neljään käräjäoikeuteen ei asioiden vähäisen lukumäärän vuoksi takaa parasta mahdollista asiantuntemusta ja sen myötä riittävää oikeusturvaa, minkä lisäksi asioiden kiireellisyys aiheuttaa syyttäjille omat haasteensa. Luovuttamispyyntöjä olisi mainituista syistä välttämättömästi keskittää yhteen käräjäoikeuteen ja syyttäjänvirastoon. Tämä olisi luontevaa tehdä Helsingin käräjäoikeuteen, jossa enemmistö luovuttamisasiista käsitellään jo nyt. Muutos mahdollistaisi Ruotsin (Tukholman) mallin mukaisen erillisen kansainvälisen yksikön perustamisen Helsingin syyttäjänvirastoon, jolle olisi tietysti osoitettava lisääntyvää työmäärää vastaavat resurssit.

Lakimiesliitto pitää luovuttamisasioiden keskittämistä Helsingin käräjäoikeuteen tarkoituksenmukaisena.

Tuomariliitto pitää luovuttamisasioiden keskittämistä Helsingin käräjäoikeuteen tarkoituksenmukaisena ottaen huomioon asioiden melko vähäinen kokonaismäärä, kuljetusjärjestelyt Helsinki-Vantaan lentoaseman kautta, Helsingin käräjäoikeuden jatkuva päivystys ja hyvä asiantuntemus luovuttamisasiota eniten käsittelevänä tuomioistuimeksi. Asiat eivät tosiasiaassa tule kenen tahansa Helsingin käräjäoikeuden käräjätuomarin käsiteltäväksi, sillä luovuttamisasioiden käsittely on työjärjestyksessä keskitetty pakkokeinoja käsitteleville tuomareille. Näin ollen asiantuntemus on turvattu Helsingin käräjäoikeudessa myös käytännössä.

Eduskunnan oikeusasiamies suhtautuu varauksellisesti luovuttamisasioiden keskittämiseen Helsingin käräjäoikeuteen. Nykyiset neljä käräjäoikeutta toimivat vakiintuneesti useiden EU:n rikosoikeudellisten yhteistyömekanismien soveltajana. Maasta poistamiseen liittyvän matkustustarpeen (yleensä Helsinki-Vantaan lentoasemalle) ja asianosaisen henkilökohtaisen kuulemistilaisuuden varaamisen johdosta tällaisen keskittämisen säästövaikutukset ovat myös ilmeisen vaikeasti arvioitavia.

Turun hovioikeus kiinnittää huomiota luovuttamisasioita koskeviin tilastoihin vuosilta 2012 ja 2013. Vuonna 2012 Helsingin kärjäoikeudessa oli 39 luovuttamisasiaa, Pirkanmaan kärjäoikeudessa 9 ja Pohjois-Savon kärjäoikeudessa 5, mutta Oulun kärjäoikeudessa ei yhtään. Vuonna 2013 tapauksia oli Helsingin kärjäoikeudessa 28, Pirkanmaan kärjäoikeudessa 15, Pohjois-Savon kärjäoikeudessa 3 ja Oulun kärjäoikeudessa 1. Kun otetaan huomioon nämä tilastotiedot, asioiden alioikeuskäsittelyyn liittyvät käytännön seikat sekä se, että mietinnön mukaan luovuttamisasioiden käsittelyssä ei ole nykyjärjestelmässä ilmennyt erityisiä ongelmia, Turun hovioikeus katsoo mietinnössä omaksutusta kannanotosta poiketen, ettei luovuttamisasioiden käsittelyä ensimmäisessä oikeusasteessa tulisi keskittää Helsingin kärjäoikeuteen.

Pohjois-Savon kärjäoikeuden mukaan luovuttamisasioiden käsittelyn keskittämistä nykyistä enemmän puoltaisi se, että asioiden käsittelylle ei vähäisen asiamäärän vuoksi synny merkittävää rutiinia. Toisaalta luovuttamisasiat on jo nyt keskitetty neljään kärjäoikeuteen, joissa kaikissa on koulutettuja tuomareita. Luovutettavaksi pyydettyjä henkilöitä tavataan muualtakin kuin pääkaupunkiseudulta. Tyypillisesti he ovat suorittamassa vankeusrangaistusta vankilassa eri puolella Suomea. Luovuttamisasiat on käsiteltävä lyhyessä määräajassa ja vastaajia on nykyisen lainsäädännön mukaan kuultava henkilökohtaisesti. Mikäli kaikki asiat keskitettäisiin Helsinkiin, käsittely muodostuisi ongelmalliseksi pitkien kuljetusmatkojen ja käsittelyn kiireellisyyden vuoksi. Entisen menettelyn jatkaminen on tästä näkökulmasta perusteltua. Joka tapauksessa on aiheellista, että osaamista käsitellä näitä asioita on useammassa kuin yhdessä kärjäoikeudessa. Pohjois-Savon kärjäoikeus voisi tällöin olla yksikkö, jossa Helsingin lisäksi käsiteltäisiin luovuttamisasioita. Pohjois-Savon kärjäoikeudessa on myös saatu järjestettyä asianmukainen tulkkaus muille kuin suomen- ja ruotsinkielisille vastaajille.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön mukaan luovuttamisasioiden käsittelypaikkakunnalla on merkitystä RISEn toiminnan kannalta, koska luovuttamisasian vuoksi säilöön otettu on yleensä vankilassa, ei poliisin hallussa. Tällöin on RISEn vastuulla toimittaa henkilö sekä säilöönottokäsittelyä että luovuttamisasian pääkäsittelyä varten toimivaltaiseen kärjäoikeuteen. Sama on tilanne, kun henkilöä ei ole otettu säilöön luovuttamisasian vuoksi, mutta hän on vankilassa tutkinta- tai vankeusvankina. Kun henkilö on otettu luovuttamisasian vuoksi kiinni, tuo poliisi tämän yleensä heti vankilaan. Tässä vaiheessa on olemassa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai syyttäjän tekemä säilöönottopäätös, mutta pääsääntöisesti ei vielä kärjäoikeuden säilöönottopäätöstä. Asia on saatettava kärjäoikeuden ratkaistavaksi neljäntenä päivänä kiinniotosta. Ongelmia voi käytännössä aiheutua tilanteessa, jossa henkilö on pystyttävä luovuttamisasian käsittelylle ja erityisesti säilöönottokäsittelylle säädettyssä lyhyessä ajassa kuljettamaan Helsingin kärjäoikeuteen muualta kuin pääkaupunkiseudun ja sen lähialueen vankiloista. Lyhyt aika tarkoittaa käytännössä päivää tai paria riippumatta siitä onko arki, viikonloppu vai arkipyhä. Pääsääntöisesti vankeja kuljetetaan säännönmukaista valtakunnallista vanginkuljetusreittiä käyttäen. Kuljetukset vankilan lähialueelle tapahtuvat erikseen. Mikäli henkilöä ei voida kuljettaa säännönmukaista vanginkuljetusta käyttäen, on jokainen kuljetus räätälöitävä erikseen. Näitä kuljetuksia ei voi ennakoida ja ne on toteutettava pikaisesti, joten kuljetukseen tarvittava auto ja henkilöstö ovat pois vankilan resursseista ja suunnitellusta toiminnasta. Henkilöstöresurssit on mitoitettu jokapäiväisen toiminnan kannalta tiukoiksi, joten ennalta arvaamattomaan kuljetukseen

tarvittavat henkilöt ovat pois vankien perustoiminnoista. Tällöin on mahdollista, että kyseiset vankien toiminnot jäävät toteutumatta kuljetuksen vuoksi.

RISE toteaa edelleen, että mikäli luovutettavaksi vaadittu on muusta syystä kuin luovuttamisvaatimuksen vuoksi vankilassa, ei häntä välttämättä vaadita säilöön otettavaksi. Tällöin henkilön toimittaminen varsinaiseen luovuttamisasian käsittelyyn tapahtuu ongelmitta, kun yleensä on aikaa kuljettaa henkilö muualta Suomesta Vantaan vankilaan ja sieltä Helsingin käräjäoikeuteen säännönmukaista vanginkuljetusreittiä pitkin. Säilöönottopäätös voidaan kuitenkin tarvita, mikäli luovuttamisasian käsittelyn ja täytäntöönpanon kannalta on tarpeellista rajoittaa henkilön mahdollisuutta päästä esimerkiksi poistumisluvalle tai vankilan ulkopuoliseen toimintaan.

RISE toteaa vielä, että vankilassa rangaistustaan suorittava henkilö palautetaan yleensä luovuttamisoikeudenkäynnin jälkeen takaisin sijoitusvankilaansa suorittamaan vankeutensa loppuun ennen mahdollista luovuttamista toiseen valtioon. Mikäli kyseessä on Suomen kansalainen tai Suomessa pysyvästi asuva ulkomaalainen, henkilöä ei välttämättä luovuteta toiseen valtioon edes vankeuden päättyessä ja nämä henkilöt myös palautuvat sijoitusvankilaansa luovuttamisasian käsittelyn jälkeen. Näiden tapausten osalta olisi käytännöllisintä, ettei henkilöä tarvitsisi kuljettaa Helsinkiin ja taas palauttaa sijoituslaitokseen, vaan luovuttamisasia voitaisiin käsitellä mahdollisimman lähellä sijoitusvankilaa.

Professori Raimo Lahti yhtyy lainsäädäntöneuvos Jahkolan ja lainsäädäntöneuvos Kemppaisen eriävään mielipiteeseen, jonka mukaan kysymykseen tulevia käräjäoikeuksia ei tule rajata vain Helsingin käräjäoikeuteen. Asioiden keskittäminen neljään käräjäoikeuteen on nykyisen lainsäädännön sisältö huomioon ottaen hyväksyttävää. Eriävässä mielipiteessä esitettyä kantaa puoltaa systeeminäkökulma: eri instrumentteihin perustuvan toimivallan keskittämisellä samoille tuomioistuimille olisi etuja lainsoveltajan ja soveltamiskäytännön yhtenäisyyden kannalta. Samassa rikosasiassa saatetaan pyytää luovuttamisen lisäksi esimerkiksi oikeusapu- ja jäädyttämistoimenpidettä, joten on perusteltua, että toimivalta on samoilla tuomioistuimilla ja syyttäjillä.

3.2 Kansainvälistä perheoikeutta koskevat muutokset

Esityksessä ehdotetut muutokset koskevat Helsingin hovioikeudessa nykyään ensimmäisenä oikeusasteena käsiteltävien ulkomaisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevien asioiden ja lapsen palauttamista koskevien asioiden ensimmäistä oikeusastetta ja muutoksenhakumenettelyä sekä ulkomaisten avioeropäätösten tunnustamista. Osa lausunnonantajista (mm. eduskunnan oikeusasiamies, Helsingin hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, Helsingin käräjäoikeus, Pirkanmaan käräjäoikeus, Valtakunnanvoudinvirasto ja Tuomariliitto) otti ehdotettuihin muutoksiin kantaa yleisellä tasolla asiaryhmiä erottelematta, miltä osin lausuntoja on selostettu edellä yleisten arvioiden kohdalla. Jäljempänä lausuntoja selostetaan vain siltä osin kuin

niissä on otettu yksityiskohtaisesti ja erikseen kantaa ehdotuksessa käsiteltyihin asia-ryhmiin (ulkomaisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevat asiat, lapsen palauttamista koskevat asiat ja ulkomaisten avioeropäätösten tunnustamista koskevat asiat).

3.2.1 Ulkomaisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevat asiat

Enemmistö lausunnonantajista suhtautuu hyväksyvästi ehdotukseen ulkomaisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevien asioiden eli niin sanottujen eksekvatuuriasioiden käsittelystä ensimmäisenä oikeusasteena Helsingin kärjäoikeudessa ja näitä asioita koskevan muutoksenhakumenettelyn muuttamisesta. Lastensuojelun Keskusliitto ja Adoptioperheet ry kuitenkin vastustavat ehdotusta ulkomaisten adoptiopäätösten osalta. Lisäksi lausunnoissa kiinnitetään huomiota Helsingin hovioikeudelle kertyneen asiantuntemuksen siirtämiseen Helsingin kärjäoikeudelle.

Turun hovioikeus kannattaa mietinnön ehdotusta eksekvatuuriasioiden käsittelystä ensimmäisenä oikeusasteena kärjäoikeudessa ja näiden asioiden keskittämisestä Helsingin kärjäoikeuteen. Muutoksenhaun osalta Turun hovioikeus kuitenkin toteaa, ettei mietinnössä ole esitetty mitään erityisiä syitä muutoksenhakuasteiden lisäämiselle eksekvatuuriasioissa, ja esittää harkittavaksi, voitaisiinko muutoksenhakumahdollisuudesta korkeimpaan oikeuteen näissä asioissa luopua.

Asianajajaliitto pitää onnistuneena esitystä eksekvatuuriasioiden siirtämisestä käsiteltäväksi kärjäoikeudessa ensimmäisenä oikeusasteena. Kun kärjäoikeus jo tällä hetkellä käsittelee esimerkiksi Bryssel I -asetuksen mukaisia eksekvatuuriasioita ja kun tämä asiaryhmä sopii hyvin hakemusasiana käsiteltäväksi, ehdotettu muutos asiaryhmän siirtämisestä normaaliin hakemusasian käsittelyjärjestykseen on mielekäs. Eksekvatuuriasiat soveltuvat Asianajajaliiton käsityksen mukaan kaavaillun jatkokäsittelylupauudistuksen piiriin.

Adoptiolautakunta pitää eksekvatuuriasioiden siirtoa yhteen kärjäoikeuteen perusteltuna oikeuskäytännön yhdenmukaisuuden ja asiantuntemuksen turvaamisen kannalta. Helsingin hovioikeudessa nyt ensiasteena käsiteltävien ulkomailla tapahtuneita adoptioita koskevien asioiden määrä on adoptiolain voimaantulon seurauksena olennaisesti vähentynyt. Perusteltua on kuitenkin varmistaa, että Helsingin hovioikeuden pitkäaikainen kokemus adoptioasioissa välittyy Helsingin kärjäoikeuteen, jonka asiantuntemuksen turvaaminen ulkomaisiin adoptioihin liittyvissä kysymyksissä on erittäin tärkeää adoptionhakijoiden oikeusturvan kannalta. Adoptioasiat ovat vaativia ja edellyttävät erityistä osaamista. Tuomioistuimen asiantuntemuksen turvaamiseksi voisikin olla tärkeää säätää erityisjärjestelyistä ratkaisukokoonpanojen tai jäsenten kelpoisuusehtojen kohdalla. Ratkaiseminen yhden tuomarin tai notaarin toimesta ei ole adoptioasioiden luonteen vuoksi riittävää. Tarkoituksenmukaista on, että Helsingin kärjäoikeuden ratkaisuihin haetaan muutosta Helsingin hovioikeudelta ja edelleen korkeimmalta oikeudelta, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan.

Professori Markku Helin kannattaa ehdotusta eksekvatuuriasioiden siirtämisestä Helsingin kärjäoikeuteen. Kyseiset asiat eivät tyypillisesti ole niin kiireellisiä, että normaalista oikeusastejärjestyksestä olisi tarpeen poiketa. Olisi kuitenkin tärkeää koulutuksen avulla tai muilla tavoin huolehtia siitä, että eksekvatuuriasioista Helsingin hovioikeuteen kertynyt hiljainen tieto saadaan kärjäoikeuden käyttöön. Eksekvatuuriasioihin voi toisinaan sisältyä hyvinkin vaikeita kysymyksiä ja myös voimakas julkinen tai yleinen intressi, minkä vuoksi asioiden tutkimisella useiden kokeneiden tuomareiden collegiossa on ollut hyvät puolensa. Jos asiat siirretään Helsingin kärjäoikeuteen, olisi jollakin tavoin huolehdittava siitä, että asian ratkaisevalla tuomarilla on sen laatuun nähden riittävä kokemus, mikä olisi syytä tuoda esiin ainakin hallituksen esityksen perusteluisa.

Lastensuojelun Keskusliitto ei ota suoraa kantaa siihen, minkä tuomioistuimen tai viranomaisen tulisi olla toimivaltainen vieraassa valtiossa annetun lapsen huoltoon ja tapamisoikeuteen liittyvän päätöksen tunnustamista koskevissa asioissa. LSKL pitää tärkeänä, että asian käsittelyyn tuomioistuimessa on riittävästi erikoistunutta asiantuntemusta. Asiat ovat kuitenkin edelleen suhteellisen harvinaisia ja vaativat erityistä osaamista tuomioistuimelta, mistä syystä keskittäminen yhteen tuomioistuimeen on perusteltua. Työryhmän mietinnössä tuodaan esiin, että nykyisen kokemuksen mukaan tämän asiar ryhmän eksekvatuuriasiat muuttuvat harvoin riita-asioiksi. Tärkeää on kuitenkin turvata muutoksenhaku asiassa. Jos edellä mainitut asiat päädytään esityksen mukaisesti siirtämään Helsingin kärjäoikeuteen, LSKL pitää esitetyistä vaihtoehtoista parhaana mallia, jossa kärjäoikeuden antamaan ratkaisuun haettaisiin muutosta normaaliin tapaan Helsingin hovioikeudelta, jonka ratkaisusta olisi edelleen valituslupaa edellyttävä muutoksenhakuoikeus korkeimpaan oikeuteen.

Ulkomaisen adoption tai sen purkamisen vahvistamista koskevia asioita on LSKL:n adoptioasioissa toimivien jäsenjärjestöjen ja yhteistyötahojen keskuudessa pidetty erittäin vaativina. LSKL pitää välttämättömänä, että asiat on keskitetty yhteen tuomioistuimeen, jolla on riittävä asiantuntemus ja kokemus ulkomaisen adoption tai sen purkamisen vahvistamisessa. LSKL arvostaa nykyistä mallia, jossa asioiden käsittelyn ensimmäisenä oikeusasteena on Helsingin hovioikeus, jonka ratkaisusta voi hakea muutosta suoraan korkeimmalta oikeudelta ilman valituslupaa. Adoptiolain (22/2012) esitöissä muutoksenhakuoikeutta korkeimpaan oikeuteen ilman valituslupaa perusteltiin oikeusturvan parantamisella. Käsittelyjärjestyksellä on merkitystä myös asian joutuisuuden kannalta. Työryhmän esittämä normaali kolmiportainen käsittelyjärjestys tulisi todennäköisesti pidentämään prosessia. LSKL katsoo adoptiolain esitöihin viitaten, että missään tapauksessa ei tulisi harkita yhdessä työryhmän mallissa ehdotettua vaihtoehtoa, jossa kärjäoikeuden päätöksestä haettaisiin muutosta suoraan korkeimmalta oikeudelta valituslupan kautta.

Adoptioperheet ry ei pidä perusteltuna, että kansainvälisen perheoikeuden alaiset adoptiota koskevat asiat siirrettäisiin ensimmäisen oikeusasteen osalta Helsingin hovioikeudelta Helsingin kärjäoikeudelle. Adoptioperheet ry viittaa Helsingin hovioikeuden asiantuntemukseen ja tapausten monimutkaisuuteen, menettelyn keston pidentymiseen kolmiportaisessa käsittelyssä ja kustannussäästöjen vähäisyyteen, koska tapauksia ei ole montaa vuosittain. Lisäksi sopiva ensimmäinen oikeusaste on arvioitu adoptiolain valmistelussa.

3.2.2 Lapsen palauttamista koskevat asiat

Lausunnonantajien mielipiteet jakautuivat koskien lapsen palauttamista koskevien asioiden ensimmäisen oikeusasteen ja muutoksenhakumenettelyn muuttamista. Ehdotusta kannattavat korkein oikeus, Helsingin hovioikeus, Turun hovioikeus, Itä-Suomen hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, Valtakunnanvoudinvirasto ja Tuomariliitto, minkä lisäksi Helsingin kärjäoikeudella ei ole siitä huomautettavaa. Ehdotusta vastustavat tai siihen suhtautuvat varauksellisesti eduskunnan oikeusasiamies, Asianajajaliitto, Lakimiesliitto, Lastensuojelun Keskusliitto, Kaapatut Lapset ry ja professori Markku Helin. Vastustajat korostavat erityisesti lapsen palauttamista koskevien asioiden edellyttämää asiantuntemusta ja kiireellistä käsittelyä sekä näiden asioiden erilaisuutta verrattuna muihin ehdotuksessa käsiteltyihin kansainvälisiin perheoikeudellisiin asioihin.

Lähes yksimielisen tuen sai sen sijaan taakseen ehdotus lapsen palauttamista koskevan täytäntöönpanomenettelyn yksinkertaistamisesta siten, että kärjäoikeus ei enää antaisi erillistä noutomääräystä ulosottomiehelle vaan palauttamista koskevan päätöksen antanut tuomioistuimien lähettäisi päätöksen viran puolesta ulosottomiehelle ja kehottaisi tätä kiireellisesti noutamaan lapsen. Ehdotusta kannattavat kaikki siihen kantaa nimenomaisesti ottaneet tahot (eduskunnan oikeusasiamies, Helsingin hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, Helsingin kärjäoikeus, Pirkanmaan kärjäoikeus, Asianajajaliitto, Lakimiesliitto ja Tuomariliitto).

Korkein oikeus pitää työryhmän ehdotusta perusteltuna. Vaikka lapsen palauttamista koskevat asiat ovatkin kiireellisiä, niihin ei liity yhtä tiukkaa määräaika sääntelyä kuin rikoksentehtäjästä luovuttamista koskeviin asioihin eikä siitä johtuvaa tarvetta poiketa normaalista muutoksenhakujärjestyksestä. Työryhmän enemmistön toteaminen tavoin kiireellisyysvaatimuksen noudattamisesta voidaan ja tulee kussakin käsittelyketjuun kuuluvassa tuomioistuimessa huolehtia tuomioistuimen sisäisin järjestelyin asian laadun edellyttämällä tavalla. Selvissä asioissa käsittelyä olisi omiaan jouduttamaan ja keventämään se, että haettaessa muutosta lapsen palauttamista koskevissa asioissa hovioikeudessa vaadittaisiin jatkokäsittelylupa. Myöskään lapseen etuun ja oikeusturvaan liittyvät syyt eivät edellytä sitä, että ensi asteen toimivalta näissä asioissa säilyisi Helsingin hovioikeudella. Riittävää tältä kannalta on, että muutosta kärjäoikeuden ratkaisuun voitaisiin hakea Helsingin hovioikeudelta, jolla on näiden asioiden käsittelyyn liittyvää asiantuntemusta. Asioihin liittyvä prejudikaattitarve voidaan puolestaan tyydyttää omaksumalla näihin asioihin valituslupajärjestelmä korkeimmassa oikeudessa. Ehdotettu järjestely on tuomioistuinten tehtävienjaon kannalta selvästi perustellumpi kuin esillä olleet muut vaihtoehdot ja myös tarkoituksenmukaisempi kuin nykyinen järjestely. Myös ehdotus muutoksenhakuaajan lyhentämisestä on tarpeellinen.

Turun hovioikeus katsoo, että lapsen palauttamista koskeviin asioihin liittyvä juridiikka on eksekvatuuriasioihin verrattuna selvästi vaativampaa. Mietinnössä omaksuttu lähtökohta, että näissä asioissa ensimmäiseksi oikeusasteeksi tulisi Helsingin hovioikeuden sijasta Helsingin kärjäoikeus, näyttää epäilemättä hyväksyttävältä. Kysymys muutoksenhausta on vaikeampi, mutta mietinnön kannanotto mahdollisuudesta hakea muutosta Helsingin hovioikeuden päätökseen korkeimmalta oikeudelta valituslupamenettelyn kautta on asioiden luonne huomioon ottaen perusteltu.

Asianajajaliitto yhtyy työryhmän mietintöön liitettyyn eriävään mielipiteeseen, jonka mukaan ensisijainen ratkaisu olisi säilyttää Helsingin hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena lapsen palauttamista koskevien asioiden käsittelyssä. Lapsen palauttamista koskevat asiat on erotettava tunnustamis- ja eksekvatuuriasioista. Asianajajaliitto viittaa muun ohella lapsen palauttamista koskevien asioiden harvalukuisuuteen ja Haagin lapsikaappaus sopimuksen edellyttämään nopeaan ja asiantuntevaan käsittelyyn, joka on olennaisen tärkeää myös lapsen hyvinvoinnin ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan mukaisen perhe-elämän suojan kannalta. Tällä hetkellä lapsen palauttamista koskevien asioiden käsittely on Helsingin hovioikeuden sisällä keskitetty ja käsittelyn laatua voidaan pitää korkeatasoisena. Ehdotettu muutos, jossa lapsikaappausasiat siirrettäisiin kokonaisuudessaan Helsingin käräjäoikeuteen, ei takaa tämän asiantuntemuksen siirtymistä eikä jatkuvuutta asiaryhmän käsittelyssä. Toissijaisesti, mikäli lapsen palauttamista koskevat asiat kuitenkin siirrettäisiin keskitetysti Helsingin käräjäoikeuteen, olisi olennaisen tärkeää huolehtia myös rakenteellisella ja resurssitasolla lapsikaappauskysymyksiä koskevan asiantuntemuksen turvaamisesta. Lapsen palauttamista koskevat asiat tulisi käsitellä käräjäoikeudessa ensisijaisesti kolmen tuomarin kokoonpanossa unohtamatta niiden kiireellisyyttä.

Muutoksenhaun kannalta on Asianajajaliiton mukaan huomioitava kaksi keskenään osin ristiriitaista seikkaa. Ensinnäkin lapsikaappausasioissa on oltava oikeus muutoksenhaakuun ilman tarvetta jatkokäsittelyluvalle tai valitusluvalle. Toiseksi jatkokäsittelyn on toteuduttava kiireellisesti. Tämänhetkinen järjestelmä, jossa hovioikeuden ratkaisusta voidaan valittaa suoraan korkeimpaan oikeuteen, toteuttaa nämä kriteerit. Asianajajaliiton ehdotus korkeimman oikeuden toimivaltaisen kokoonpanon keventämisestä selostetaan jäljempänä jaksossa 3.3.2. Joka tapauksessa mietinnössä esitetty täytäntöönpanomenettelyn yksinkertaistaminen olisi toivottava uudistus. Mikäli lapsen palauttamista koskevat asiat käsiteltäisiin Helsingin käräjäoikeudessa ensimmäisenä oikeusasteena, tulisi muutoksenhaun tapahtua valituksella hovioikeuteen edellyttämättä jatkokäsittelylupaa.

Asianajajaliitto esittää harkittavaksi myös, tulisiko Haagin lastensuojelusopimuksen (ns. Haag 1996) mukaiset täytäntöönpanoasiat, jotka myös esitetään siirrettäväksi käräjäoikeuteen, säilyttää Helsingin hovioikeuden ensimmäisenä asteena käsiteltävänä. Asiaryhmä vastaa menettelyltään ja perusteiltaan lapsikaappausasioita. Kovin suurta merkitystä kysymyksellä ei ole, sillä asiaryhmään kuuluvia oikeudenkäyntejä on vielä vähemmän kuin lasten palauttamista koskevia asioita, jos ollenkaan.

Lakimiesliitto viittaa asianajaja Sarvikiven ja asianajaja Salmenkylän eriävään mielipiteeseen ja katsoo, että lapsen palauttamista koskevien asioiden käsittely pitäisi säilyttää ennallaan siten, että hakemukset käsitelisi ensimmäisenä asteena Helsingin hovioikeus, jonka päätöksestä olisi suora valitusoikeus korkeimpaan oikeuteen. Nykyjärjestelmä on toimiva ja lapsen etu toteutuu parhaiten kun prosessi ei pitkity. Muutos normaaliin kolmiportaiseen oikeusjärjestykseen pidentäisi oikeudenkäynnin kestoa. Lakimiesliiton ehdotus korkeimman oikeuden toimivaltaisen kokoonpanon keventämisestä selostetaan jäljempänä jaksossa 3.3.2.. Lakimiesliitto kannattaa täytäntöönpanon yksinkertaistamista siten, että lapsen palauttamista koskevan päätöksen antanut tuomioistuin lähettää päätöksen viran puolesta suoraan toimivaltaiselle ulosottomiehelle täytäntöön pantavaksi.

Lastensuojelun Keskusliitto pitää työryhmän esitystä lapsen palauttamista koskevista asioissa ongelmallisena. Tätä asiaryhmää tulisi harkita täysin erillisenä ulkomaisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevista perheoikeudellisista asioista, sillä kyse on myös asiaratkaisusta, jolla on erittäin suuri merkitys lapsen edun ja hyvinvoinnin toteutumisen kannalta. LSKL yhtyy asianajaja Sarvikiven ja asianajaja Salmenkylän eriävään mielipiteeseen siitä, että ensisijaisesti asioiden käsittely pitäisi säilyttää ennallaan, eli hakemukset käsittelee ensimmäisenä asteena Helsingin hovioikeus, jonka päätöksestä olisi suora valitusoikeus korkeimpaan oikeuteen. Lapsen palauttamista koskevien asioiden käsittely tuomioistuimessa vaatii erityistä asiantuntemusta, jota Helsingin hovioikeudelle on mitä ilmeisimmin vuosien toiminnan myötä muotoutunut. Vaikka lapsen palauttamista koskevia asioita on vuositasolla vähän, ne vaativat runsaasti työtä ja sisältöosaamista. LSKL suhtautuu epäileväisesti siihen, että asiantuntemuksen siirtäminen Helsingin hovioikeudesta Helsingin käräjäoikeuteen olisi yksikertaisesti, varmasti ja riittävällä joutuisuudella toteutettavissa. Hallituksen esityksessä HE 60/1993 vp lapsen palauttamista koskevien asioiden tutkimista ensimmäisenä oikeusasteena Helsingin hovioikeudessa on perusteltu muun muassa sillä, että ”on pidettävä tärkeänä, että kansainväliseen sopimukseen perustuvan lainsäädännön tulkinta Suomessa muodostuu yhdenmukaiseksi. Sen vuoksi ratkaisulta on aiheellista keskittää sellaiselle tuomioistuimelle, jolla on aikaisempaa kokemusta ja asiantuntemusta kansainvälisluontoisissa asioissa.” Hallituksen esityksessä myös arvioitiin, että lapsen palauttamista koskevien oikeudenkäyntien määrä muodostuu vuosittain suhteellisen vähäiseksi, eikä niiden arvioitu merkitsevästi lisäävän Helsingin hovioikeuden työtehtäviä.

LSKL haluaa tuoda esiin, että niin kutsutulla lapsikaappauksella on aina merkittäviä vaikutuksia lapsen hyvinvoinnin kannalta. Asian käsittelemisen joutuisuudella on tässä suhteessa suuri merkitys, mutta muutoksenhakujärjestelmän on kyettävä myös muutoin turvaamaan asian laadun ja merkittävyys edellyttämät oikeusturvan takeet. LSKL pitää hyvänä nykyistä menettelyä, jossa Helsingin hovioikeuden päätökseen on mahdollisuus hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta suoraan ilman valituslupaa. Oikeusturvan toteutumisen kannalta on ehdottoman tärkeää, ettei muutoksenhaku korkeimpaan oikeuteen jatkossakaan edellyttäisi valituslupaa.

Kaapatut Lapset ry esittää huolensa lapsen palauttamista koskevien asioiden käsittelyn hidastumisesta, jos valitustasoja lisätään. Lapsikaappaus on aina traumaattinen kokemus sen kokeneille lapsille, taakse jääneelle vanhemmalle ja lapsen ehkä palauttamaan joutuvalle vanhemmalle. Tilanne on sitä vaikeampi, mitä pidempään kaappaus kestää. Päätös lapsen palauttamisesta tai palauttamatta jättämisestä tulisi tehdä mahdollisimman nopeasti, kuten jo Haagin kansainvälistä lapsikaappausta koskevassa sopimuksessa tähdennetään. Jos työryhmän esittämään muutokseen päädytään, valituksen käsittelylle hovioikeudessa ja mahdollisen valituslupan saamiselle korkeimmasta oikeudesta olisi asetettava lyhyt määräaika. Lisäksi tulisi taata Helsingin käräjäoikeuden vankka osaaminen kansainvälisissä perheoikeudellisissa asioissa ja käsittely kolmen tuomarin kokoonpanossa. Valitusaika kaksi viikkoa päätöksestä riippumatta on riittävä.

Professori Markku Helin vastustaa lapsikaappausasioita koskevan käsittely- ja oikeusasajärjestyksen muuttamista. Lapsikaappausasioiden hoitamisen kannalta tarvetta muuttaa nykyistä, erittäin onnistuneeksi osoittautunutta järjestelmää ei ole. Ehdotus merkitsee huononnutta nykytilaan ensinnäkin käsittelyn pitkittymisen vuoksi. Tähän on useita

syitä: suullisten käsittelyjen lisääntyminen käräjäoikeuksiin siirron myötä, kolmannen oikeusasteen mukaantulo ja valituslupakäsittelyn vaatima aika korkeimmassa oikeudessa. Vaikka vaatimus kuuden viikon käsittelyajasta koskeekin vain ensimmäistä oikeusastetta, lapsikaappausasia on myös kokonaisuutena käsiteltävä nopeasti, koska aika työskentelee sen hyväksi, jonka luona lapsi on, ja vaikuttaa siten osapuolten asemaan myöhemmin käytävässä huoltoriidassa. Lisäksi ehdotus johtaisi korkeimman oikeuden ennakkoratkaisufunktion heikentymiseen lapsikaappausasioissa, koska aikaa olisi valituslupan myöntämishetkellä todennäköisesti kulunut niin paljon, että lapsi olisi jo palautettu ja asia jäisi korkeimmassa oikeudessa tutkimatta. Korkeimman oikeuden mahdollisuus antaa prejudikaatteja rajoittuisi täten käytännössä tilanteisiin, joissa alemmat oikeusasteet ovat päättäneet, ettei lasta palauteta. Ehdotus ei myöskään vähentäisi viranomaistyön määrää, vaan siirtäisi sitä toiseen paikkaan ja kokonaisuudessaan kasvattaisi sitä. Mahdolliset organisatoriset hyödyt Helsingin hovioikeuden ja korkeimman oikeuden kannalta ovat muun muassa tapausten vähäisen määrän vuoksi minimaalisia eikä yksittäisen tuomioistuimen etu ylipäänsä saisi olla asiassa ratkaiseva.

Helin vastustaa myös ehdotusta lapsen palauttamista ja huoltopäätöksen tunnustamista koskevien asioiden muutoksenhakuajan lyhentämisestä ja katsoo, että sääntely olisi säilytettävä nykyisin tavoin epäsymmetrisenä. Ehdotettu muutos ei johda menettelyn nopeutumiseen, mutta saattaa vaikeuttaa palauttamista hakeneen osapuolen pääsyä oikeuksiinsa. Kun palauttamista koskeva hakemus on hylätty, muutoksenhakijana on lapsen palauttamista vaativa osapuoli. Hän tietää, että aika työskentelee vastapuolen hyväksi, minkä vuoksi hänen etunsa on saattaa valitus vireille mahdollisimman ripeästi. Perustetta painostaa häntä ripeyteen lyhennetyllä valitusajalla ei siten ole. Palauttamista vaativa osapuoli asuu säännönmukaisesti ulkomailla, jolloin yhteydenpito täkäläiseen asianajajaan on monimutkaisempaa ja saattaa viedä enemmän aikaa kuin kotimaisissa tapauksissa. Asiaan voi liittyä myös oikeudellisia kysymyksiä, joiden selventäminen ja perusteleminen valituksessa vievät oman aikansa. Lyhennetyn valitusajan soveltaminen ei mainituista syistä ole perusteltua. Epäasianmukaista olisi myös ulottaa lyhennetty määräaika hakemuksiin, joissa on vaadittu ainoastaan ulkomaisen lapsen huoltoa tai tapausmisoikeutta koskevan ratkaisun tunnustamista. Tällainen preventiivistä tunnustamista koskeva asia ei yleensä ole lainkaan kiireellinen ja kaikissa muissa vastaavissa asioissa noudatetaan normaalia valitusaikaa.

3.2.3 Ulkomaisten avioeropäätösten tunnustaminen

Ehdotus ulkomaisten avioeropäätösten tunnustamisesta nykyistä laajemmin ilman tuomioistuimen vahvistusta sai lausunnonantajilta laajaa tukea. Kukaan lausunnon antaneista ei vastusta ehdotuksen lähtökohtaa, jonka mukaan maistraatti voisi merkitä myös Euroopan unionin ulkopuolisessa valtiossa annetun ulkomaisen avioeropäätöksen suoraan väestötietojärjestelmään ilman tuomioistuimen vahvistusta silloinkin, kun päätös koskee Suomen kansalaista. Valtiovarainministeriö ja kaksi lausunnon antanutta maistraattia kiinnittivät kuitenkin kriittistä huomiota esityksen yksityiskohtiin koskien

väestötietojärjestelmään tehtävien merkintöjen julkista luotettavuutta ja ehdotettua mahdollisuutta hakea maistraatin päätöksen jälkeen tuomioistuimelta vahvistus siitä, tunnustetaanko päätös Suomessa. Viimeksi mainitun mahdollisuuden katsottiin johtavan kahteen päällekkäiseen muutoksenhakumenettelyyn yleisessä tuomioistuimessa ja hallintotuomioistuimessa.

Ulkoasiainministeriö kannattaa ehdotusta siitä, että kaikki ulkomaiset avioeropäätökset tunnustettaisiin ilman tuomioistuimen erillistä vahvistusta. Maistraatti voisi näin ollen merkitä ulkomaisen avioeropäätöksen pyynnöstä väestötietojärjestelmään. Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009, väestötietolaki) mukaan maistraatin on varmistettava väestötietojärjestelmään tallennettavien tietojen luotettavuus. Ulkomaiseen asiakirjaan perustuvan tiedon tallentaminen edellyttää, että kyseinen asiakirja on laillistettu tai siihen on liitetty asianomaisen valtion toimivaltaisen viranomaisen todistus sen alkuperästä, jollei Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteiden täyttämistä muuta johdu. Ulkoasiainministeriö katsoo, että sääntely luo riittävät edellytykset sille, että avioeropäätökset voidaan tallentaa väestötietojärjestelmään ilman tuomioistuimen erillistä vahvistusta. Kyseisenlaisissa rutiiniluontoisissa asioissa asiakirjojen oikeellisuuden varmistaminen maistraatissa olisi siten riittävää. Mietinnössä todetaan, ettei tiedon tallentaminen väestötietojärjestelmään ole kuitenkaan oikeusvoimainen ratkaisu siitä, että vieraassa valtiossa annettu päätös tunnustetaan Suomessa. Ulkoasiainministeriö pitää kannatettavana ehdotusta säätää mahdollisuudesta hankkia tarvittaessa tuomioistuimelta vahvistus siitä, tunnustetaanko päätös Suomessa. Tämä olisi tarpeen myös epäselvien tapausten vuoksi, kun esimerkiksi laillistettujen asiakirjojen saaminen ei olisi mahdollista tai maistraatin kanta rekisterimerkinnän tekemiseen olisi kielteinen.

Valtiovarainministeriö katsoo, että ehdotettuja ulkomaisen avioeropäätöksen tunnustamista koskevia säännöksiä tulee selkeyttää niin, että sekä väestötietojärjestelmän julkinen luotettavuus että toimivallanjako eri viranomaisten kesken voidaan säilyttää ja taata. Säännöksestä ja sen perusteluista on käytävä yksiselitteisesti ilmi milloin maistraatit voivat merkitä ulkomaisen avioliiton purkamista koskevan päätöksen väestötietojärjestelmään ja mikä vaikutus tällä merkinnällä on. Väestötietolain 18 §:ssä tarkoitettu väestötietojärjestelmän julkinen luotettavuus edellyttää, että järjestelmään tallennettavat tiedot, kuten lain 13 §:n 1 momentin 5 kohdan nojalla talletettavat tiedot siviilisäädystä sekä tieto avioliiton solmimisesta ja purkautumisesta tai parisuhteen rekisteröinnistä ja rekisteröidyn parisuhteen purkautumisesta, ovat oikeita, ajanmukaisia ja kattavia. Väestötietojärjestelmän tietoja käyttävän on voitava luottaa tehtyjen merkintöjen oikeellisuuteen, vaikka merkinnät eivät sinällään olisi muita viranomaisia sitovia muun lainsäädännön nojalla tapahtuvassa harkinnassa (esimerkiksi avioliiton tai avioeron vaikutukset taloudellisten etujen myöntämisessä tai verotuksellisissa kysymyksissä). Ehdotetuilla muutoksilla voi valtiovarainministeriön mukaan olla kielteisiä vaikutuksia väestötietojärjestelmän julkiseen luotettavuuteen, mikäli ehdotettua säännöstä ja sen soveltamisalaa ei selkeytetä. Muutoksenhaun osalta ehdotetun muutoksen myötä syntyisi tilanne, jossa maistraatin tekemästä rekisterimerkinnästä olisi mahdollista käyttää kahta muutoksenhakutietä, eli vahvistustuomiota käräjäoikeudessa ja väestötietolain 75 ja 76 §:n mukaista oikaisuvaatimusta ja muutoksenhakua hallinto-oikeuteen. Tällainen päällekkäinen toimivalta voi käytännössä aiheuttaa vakavia ongelmia.

Länsi-Suomen maistraatti katsoo, että maistraatti joutuu suorittamaan melko syvällistä tutkintaa harkitessaan sitä, voiko se merkitä ulkomaiset avioeropäätökset ja edunvalvontaa koskevat päätökset väestötietojärjestelmään vai tarvitaanko käräjäoikeuden päätös. Tämä aiheuttaa kohtalaisesti lakimiestyövoiman tarvetta. Tutkimustarvetta maistraatti arvioi esiintyvän enemmän avioero- kuin edunvalvontapäätösten osalta. Ensiksi mainittujen osalta työmäärän lisääntyminen on yhteydessä siihen, ovatko asiakirjat asianmukaisesti legalisoidut. Näin ei oletettavasti läheskään aina ole. Tästä aiheutuviin lisäselvityksiin liittyvä kirjeenvaihto ja kansainväliset puhelinselvittelyt voivat lisätä maistraatin valmistelutehtäviä huomattavastikin. Maistraatilla on tiedolliset ja taidolliset valmiudet arvioida ehdotettujen lainkohtien mukaisten poikkeusten soveltumista ennen merkinnän tekemistä väestötietojärjestelmään. Länsi-Suomen maistraatti suhtautuu myönteisesti arvioinnin sisällyttämiseen maistraatin tehtäviin, mutta edellyttää siihen tarvittavien lakimiesresurssien varmistamista asiasta päätettäessä.

Länsi-Suomen maistraatti suhtautuu edelleen myönteisesti mahdollisuuteen hakea vahvistusta käräjäoikeudesta siinä tapauksessa, että maistraatti on katsonut, ettei avioeroa voida merkitä väestötietojärjestelmään. Sen sijaan maistraatti suhtautuu kielteisesti siihen, että maistraatin tehtyä arvion merkitsemisestä ja merkittyä avioeron väestötietojärjestelmään voitaisiin vielä hakea vahvistustuomiota siitä, että päätöstä ei tunnusteta. Tällaisessa tilanteessa muutosta tulisi hakea hallintopäätöksen oikaisuvaatimuksella ja hallinto-oikeuteen tehtävällä valituksella. Poikkeusten arviointiin maistraatissa käytetty lakimiestyö olisi maistraatin, asiakkaan ja julkisen luotettavuuden kannalta tarpeetonta, jos vahvistus kuitenkin voitaisiin myönteisen ratkaisun osalta kumota vahvistustuomiolla. Lisäksi vahvistuskanteen salliminen maistraatin tehtyä merkinnän aiheuttaisi väestötietojärjestelmän julkisen luotettavuuden heikkenemistä avioerojen ja holhoustoimen osalta, mikä on ristiriidassa väestötietojärjestelmälle muuten asetettavien luotettavuustavoitteiden kanssa. Asiakkaan kannalta katsottuna asiaan liittyvä epävarmuuden tila pitkittyisi lisävaikutuksineen, mikä olisi helpommin estettävissä, jos muutoksenhaku tapahtuisi hallinto-oikeuteen.

Helsingin maistraatti kannattaa ehdotusta kaikkien ulkomaisten avioeropäätösten tunnustamisesta ilman erillistä vahvistusta. Ulkomaisen avioeropäätöksen pakollinen vahvistaminen tuomioistuimessa aina kun toinen puolisoista on Suomen kansalainen, on tarpeeton ja monimutkainen järjestely. Helsingin maistraatti kiinnittää kuitenkin huomiota ehdotettuun mahdollisuuteen hankkia tarvittaessa tuomioistuimelta vahvistus, tunnustetaanko päätös Suomessa. Tämä voisi ehdotuksen mukaan olla tarpeellista esimerkiksi silloin, jos maistraatti olisi ottanut kielteisen kannan rekisterimerkinnän tekemiseen. Tosiasiassa maistraatin tulee tällaisessa tapauksessa antaa erillinen kirjallinen päätös ja valitusosoitus hallinto-oikeuteen. Kaksi rinnakkaista muutoksenhakumahdollisuutta, yleinen tuomioistuin ja hallintotuomioistuin, aiheuttaisivat epävarmuutta ja heikentäisivät asiakkaan oikeussuojaa, koska ne voisivat teoriassa päätyä erilaiseen ratkaisuun, jolloin oikeustila jäisi epäselväksi. Samasta asiasta ei pitäisi olla kahta eri muutoksenhakujärjestelmää.

Helsingin maistraatti toteaa edelleen, että väestötietojärjestelmään talletettuja henkilötietoja pidetään väestötietolain 18 §:n mukaan julkisesti luotettavina tietoina, ellei osoiteta, että tieto on virheellinen tai puutteellinen. Väestötietojärjestelmän perusteella

tehdään päätelmät esimerkiksi uuden avioliiton solmimisen laillisista edellytyksistä ja lapsen oikeudellisesta asemasta. Olisi ongelmallista, jos tilanne jäisi epävarmaksi ja jälkeenpäin mahdollisesti todettaisiin, että ulkomailla annettu tuomioistuimen ratkaisu avioerosta ei olekaan Suomessa pätevä. Helsingin maistraatti ehdottaa muutoksenhakumenettelyn muuttamista siten, että kaikissa henkilöoikeudellisissa tuomioistuinratkaisuissa, jotka kuuluvat ulkomailla tehtyjen perheoikeudellisten asioiden piiriin, muutoksenhakutuomioistuimena toimisi poikkeuksellisesti yleinen tuomioistuin hallintotuomioistuimen sijasta. Näin ollen muutosta maistraatin oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen haettaisiin käräjäoikeudelta ja edelleen hovioikeudelta. Tällöin välttyttäisiin kahdesta rinnakkaisesta muutoksenhakumahdollisuudesta aiheutuvalta epävarmuudelta.

Asianajajaliitto kannattaa ulkomaisten avioeropäätösten tunnustamisen siirtämistä kokonaisuudessaan maistraattiin. Avioeropäätösten tunnustaminen on useimmissa tapauksissa rutiiniluontoinen toimenpide, joka ei edellytä tuomioistuimen harkintaa. On kuitenkin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan valossakin tärkeää, että asia on saatettavissa tarvittaessa tuomioistuinkäsittelyyn. Asianajajaliiton käsityksen mukaan tämän edellytyksen täyttää ehdotettu sääntely siitä, että Helsingin käräjäoikeus voi hakea vahvistusta, tunnustetaanko ulkomainen päätös Suomessa. Tulevien säännösten esitöissä on syytä linjata myös, miten kansallinen muutoksenhaku maistraatin tunnustamisratkaisusta tulisi tapahtumaan. Tunnustamisasiat soveltuvat Asianajajaliiton käsityksen mukaan kaavaillun jatkokäsittelylupauudistuksen piiriin.

Kaapatut Lapset ry:n mukaan ehdotus ulkomaisten avioero- ja huoltajuuspäätösten tunnustamisesta ilman tuomioistuimen vahvistusta nykyistä laajemmin on kannatettava, sillä päätösten voimaan saattaminen Suomessa mahdollisimman helposti palvelee haki-joita.

Professori Markku Helin pitää perusteltuna ehdotusta ulkomaisten avioeropäätösten tunnustamisesta ilman eri vahvistusta. Eksekvatuuripakko on muun muassa avioerolainsäädännön muuttumisen vuoksi menettänyt ajankohtaisuutensa. Ehdotus merkitsee väestötietojärjestelmän merkintöjen tosiasiallisen luotettavuuden vuoksi käytännössä sitä, että maistraatti ratkaisee, onko Suomen kansalaisen EU-maiden ulkopuolella saama avioero pätevä Suomessa, vaikka maistraatin ratkaisu ei *de jure* olekaan sitova. Kaikki ehdotukseen sisältyvät kieltäytymisperusteet eivät ole helposti sovellettavia, minkä vuoksi on tärkeää, että maistraatit koulutetaan tehtäväänsä ja että Helsingin hovioikeuden tietämys eksekvatuuriasioissa saadaan jollakin tavalla maistraattien käyttöön.

3.3 Muita huomioita

3.3.1 Videokuuleminen luovuttamisasioissa

Useat lausunnonantajat kiinnittivät ehdotetun luovuttamisasioiden keskittämisen osalta huomiota mahdollisuuteen kuulla luovuttamispyyntöä kohteena olevaa henkilöä videoyhteyden välityksellä. Videokuulemisen toivottiin olevan mahdollista nykyistä laajemmin, koska se vähentäisi tarvetta kuljettaa luovuttamispyyntöä kohteena olevaa henkilöä kiinnioto- tai säilytyspaikkakunnalta käsittelypaikkakunnalle ja siten helpottaisi luovuttamisen menettelyä koskevien tiukkojen määräaikojen noudattamista.

Sisäministeriö kiinnittää huomiota siihen, että luovutettavaksi pyydetyn henkilön kuuleminen henkilökohtaisesti on jatkossakin pääsääntö, mikä koskee myös säilöönottoa koskevaa tuomioistuinkäsittelyä. Tämä tarkoittaa sitä, että säilöön otettu henkilö on toimitettava kiinniottamispaikkakunnalta pääkaupunkiseudulle luovuttamisprosessin alkuvaiheessa lyhyen määräajan puitteissa. Lainmuutoksen yhteydessä olisi syytä pohtia mahdollisuutta käyttää videokuulemista nykyistä laajemmin, jolloin kuljetusten järjestykselle ja niiden toteutustavalle jäisi enemmän aikaa.

Oulun syyttäjänvirasto katsoo, että lainsäädäntöneuvos Jahkolan ja lainsäädäntöneuvos Kemppaisen eriävässä mielipiteessä mainitut, luovutettavaksi pyydetyn henkilön henkilökohtaiseen kuulemiseen liittyvät vaikeudet lienevät jo nyt ratkaistavissa videoneuvotteluteitse tulkitsemalla lainsäädäntöä uudella tavalla.

Pirkanmaan käräjäoikeus kannattaa voimakkaasti sitä, että videovälitteisten pääkäsittelyjen pitäminen sallittaisiin mahdollisimman laajasti.

Pohjois-Savon käräjäoikeus huomauttaa, että voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole nimenomaisia säännöksiä videoyhteyden käytöstä vastaajan kuulemisessa. Tosiasiassa videoyhteyttä on vastaajan suostumuksella käytetty muutamassa tapauksessa. Videoyhteyden laajamittainen käyttö edellyttäisi lainsäädännön selkiyttämistä. Sellainen menettely, jossa vastaajalla ei olisi missään olosuhteissa oikeutta olla henkilökohtaisesti läsnä asiaa käsiteltäessä, ei voine olla mahdollista. Videoyhteyden käyttöön yksittäistapauksessa saattaa liittyä myös teknisiä esteitä.

Valtakunnansyyttäjänvirasto katsoo, että videoyhteyden käyttöä koskeva lainsäädäntö olisi tarpeellista saattaa nykyaikaisemmalle tasolle mahdollisimman pian. Tämä olisi tarpeen ajatellen muun muassa lainsäädäntöneuvos Jahkolan ja lainsäädäntöneuvos Kemppaisen eriävässä mielipiteessä mainittuja tilanteita, jossa vankeusrangaistusta suorittavaa Suomen kansalaista tai Suomessa pysyvästi asuvaa ulkomaalaista pyydetään luovutettavaksi, mutta hän kieltäytyy ja haluaa suorittaa rangaistuksensa Suomessa.

Rikosseuraamuslaitos katsoo, että mikäli henkilön kuuleminen esimerkiksi videoyhteyden avulla olisi mahdollista, eivät lyhyet määrääjat ja henkilön kuljettaminen muodostuisi ongelmaksi. Luovutettavaksi vaaditut henkilöt sijoitetaan tutkintavankilaan, ja käytännössä kaikissa tutkintavankiloissa on jo olemassa käräjäoikeuksien kanssa yhteensopivat videolaitteet. Edelleen voisi olla mahdollista kuljettaa henkilö vankilasta esimerkiksi lähimpään käräjäoikeuteen videoyhteydellä tapahtuvan kuulemisen toteuttamiseksi.

Lakimiesliitto katsoo, että mikäli luovuttamisasioiden käsittelyt keskitetään Helsinkiin, tulisi videoyhteyden käyttöedellytyksiä väljentää, jotta keskittämällä saataisiin aikaan toiminnan tehostumista.

3.3.2 Korkeimman oikeuden toimivaltaisen kokoonpanon keventäminen

Osassa lausunnoista toivottiin, että korkein oikeus voisi ratkaista luovuttamista ja/tai lapsen palauttamista koskevia asioita nykyisen viisijäsenisen kokoonpanon sijasta kolmen jäsenen kokoonpanossa.

Korkein oikeus katsoo, että jatkovalmistelussa olisi työryhmän esittämien muutosehdotusten lisäksi aiheellista arvioida mahdollisuuksia tehostaa rikoksentekijän luovuttamista ja lapsen palauttamista koskevien asioiden käsittelyä korkeimmassa oikeudessa joustavoittamalla toimivaltaista kokoonpanoa koskevaa sääntelyä. Tätä kysymystä on työryhmässäkin eräänä vaihtoehtona pohdittu, mutta työryhmä ei ole tehnyt siihen liittyviä ehdotuksia mietinnössään. Luovuttamis- ja palauttamisasiat käsitellään nykyisin korkeimmassa oikeudessa viisijäsenisessä kokoonpanossa. Asiat kuitenkin poikkeavat laadultaan ja vaikeusasteeltaan varsin paljon toisistaan niin, että vain pieni osa asioista vaatii harkintaa viisijäsenisessä kokoonpanossa. Huomioon ottaen lisäksi asioiden käsittelyä koskeva kiireellisyysvaatimus perusteltua olisi, että luovuttamisasiota voitaisiin käsitellä tarvittaessa myös kolmijäsenisessä kokoonpanossa. Tällaisen toimivaltajärjestelyn etuna olisi, että asia, jossa valituslupan myöntäminen näyttää todennäköiseltä, voitaisiin tuoda suoraan kolmijäsenisen kokoonpanon valituslupaharkintaan. Jos valituslupa myönnettäisiin, asia voitaisiin myös pääasian osalta lopullisesti ratkaista samassa kokoonpanossa, jollei vahvempaa kokoonpanoa pidetä esimerkiksi asian laadun tai ratkaisun julkaisemisen vuoksi tarpeellisena. Yksinkertaisemmat asiat, joissa on kysymys esimerkiksi ainoastaan käräjäoikeuden perustelujen oikaisemisesta tai täydentämisestä taikka joissa lausutaan korkeimmassa oikeudessa esitetyistä uusista näkökohdista, voitaisiin ratkaista kevyemmässä kokoonpanossa.

Valtakunnansyyttäjänvirasto katsoo, että mikäli luovuttamisasiossa säilytetään nykyinen muutoksenhakumenettely, korkeimman oikeuden voimavarojen käytön kannalta olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista pohtia, tulisiko luovuttamista koskevat asiat käsitellä korkeimmassa oikeudessa nykyistä vähälukuisemmassa kokoonpanossa.

Asianajajaliiton mukaan on perusteltua harkita, onko lapsen palauttamista koskevia asioita välttämätöntä käsitellä korkeimmassa oikeudessa normaalissa viiden jäsenen kokoonpanossa. Harkittavissa olisi, että lapsen palauttamista koskevissa asioissa säädettäisiin korkeimman oikeuden olevan päätösvaltainen kaksi- tai kolmijäsenisessä jaostossa.

Lakimiesliitto katsoo, että korkeimman oikeuden toimivaltaista kokoonpanoa voitaisiin muuttaa niin, että valitukset lapsen palauttamisasioissa voitaisiin käsitellä kahden tai kolmen jäsenen jaostossa.

3.3.3 Muuta

Professori Raimo Lahti katsoo, että rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevaa lainsäädäntöä uudistettaessa olisi tullut tarkastella myös yleisessä luovuttamislaissa tarkoitetun käsittelyjärjestyksen perusteltavuutta. Työryhmän mietinnössä (s. 28) kyllä todetaan yleisen luovuttamislain kokonaisuudistuksen tarpeellisuus, mutta työryhmän asiallisesti ja ajallisesti rajattu toimeksianto ei ole sitä mahdollistanut.

4 Pykäläkohtaiset huomautukset

4.1 EU-luovuttamislakia ja pohjoismaista luovuttamislakia koskevat muutosehdotukset

4.1.1 Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain muuttamisesta

12 §

Toimivaltaiset syyttäjät

Jollei tässä laissa toisin säädetä, Helsingin kärjäoikeuden tuomiopiirissä toimivat kihlakunnansyyttäjät ovat toimivaltaisia hoitamaan tämän lain mukaisia syyttäjäntehtäviä.

Erityisestä syystä toimivaltainen syyttäjä voi olla myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu syyttäjä.

4.1.2 Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain muuttamisesta

9 §

Toimivaltaiset syyttäjät

Jollei tässä laissa toisin säädetä, Helsingin kärjäoikeuden tuomiopiirissä toimivat kihlakunnansyyttäjät ovat toimivaltaisia hoitamaan tämän lain mukaisia syyttäjäntehtäviä.

Erityisestä syystä toimivaltainen syyttäjä voi olla myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu syyttäjä.

Oulun syyttäjänvirasto kiinnittää huomiota siihen, että syyttäjälaitoksesta annetun lain (439/2011) 7 §:n 2 momentin mukaan syyttäjä on toimivaltainen syyttäjäntehtävissä koko maassa. Tämän vuoksi EU-luovuttamislain 12 §:n ja pohjoismaisen luovuttamislain

9 §:n ehdotettu sanamuoto ”Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimivat kihlakunnansyyttäjät” voi olla ristiriidassa muutoksen tarkoittaman keskittämisperiaatteen kanssa. Lainmuutoksen ilmiselvänä tarkoituksena oleva syyttäjän tehtävien keskittäminen Helsingin syyttäjänvirastoon tulisi kirjata mainittuihin säännöksiin siten, että ilmaisu ”Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimivat kihlakunnansyyttäjät” korvataan ilmaisulla ”Helsingin syyttäjänviraston kihlakunnansyyttäjät”.

4.2 Laki avioliittolain muuttamisesta

121 §

Avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskeva vieraassa valtiossa annettu päätös tunnustetaan Suomessa ilman eri vahvistusta.

Vieraassa valtiossa annettua päätöstä ei kuitenkaan tunnusteta, jos:

- 1) päätöksen antaneen viranomaisen toimivalta ei ole perustunut kummankaan puolison asuin- tai kotipaikkaan, kansalaisuuteen tai muuhun sellaiseen liittymään, että viranomaisella voidaan katsoa olleen riittävä aihe ottaa asia tutkittavakseen;
- 2) jos tunnustaminen on selvästi vastoin Suomen oikeusjärjestyksen perusteita;
- 3) jos päätös on annettu pois jäänyttä vastaajaa vastaan eikä haastehakemusta tai vastaavaa asiakirjaa ole annettu vastaajalle tiedoksi niin hyvässä ajoin ja sillä tavalla, että vastaaja olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa, paitsi jos vastaajan todetaan yksiselitteisesti hyväksyneen päätöksen;
- 4) jos päätös on ristiriidassa sellaisen Suomessa annetun päätöksen kanssa, joka on annettu oikeudenkäynnissä samojen asianosaisten välillä; tai
- 5) jos päätös on ristiriidassa muussa valtiossa samojen asianosaisten välillä aikaisemmin annetun päätöksen kanssa ja tämä aikaisemmin annettu päätös täyttää ne edellytykset, jotka ovat tarpeen sen tunnustamiseksi Suomessa.

Professori Markku Helin kiinnittää huomiota ehdotetun avioliittolain (AL) 121 §:n nykyisestä poikkeavaan sanamuotoon. Nykyinen tunnustamissäännös koskee avioliiton peruuntumista, asumuseroa ja avioeroa (AL 121 §) sekä avioliiton mitättömäksi julistamista (AL 124 §). Ehdotuksen mukaan säännös koskisi avioeroa, asumuseroa ja avioliiton pätemättömäksi julistamista, mikä ehdotuksen mukaan vastaisi EU:n Bryssel IIa -asetuksessa käytettyä terminologiaa. Helinin käsityksen mukaan ehdotus kaventaisi tunnustamissäännön soveltamisalaa. AL 124 §:n nojalla on voitu tunnustaa myös sellaiset

päätökset, joissa avioliiton on vahvistettu olevan alun perin (*ex tunc*) mitätön eli sitä ei ollut lainkaan syntynyt. Sen sijaan Bryssel IIa -asetuksen termi avioliiton pätemättömäksi julistamisesta koskee vain päätöksiä *ex nunc* eli tilanteita, joissa avioliitto on alun perin tullut aikaan. Asetuksen terminologian mukaan ei enää voitaisi tunnustaa ulkomaisia päätöksiä, joissa vahvistetaan, että avioliitto oli alun perin mitätön. Jos tarkoituksena ei ole kaventaa tunnustamissäännön soveltamisalaa, AL 124 §:n terminologia olisi perusteltua pitää mukana.

Helin huomauttaa edelleen, että ehdotetun AL 121 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan vieraan valtion tuomioistuimen toimivallan perusteeksi ei enää välttämättä vaadittaisi kansalaisuuteen tai asumiseen perustuvaa liittymää, vaan perusteeksi kelpaisi muukin sellainen liittymä, että viranomaisella voidaan katsoa olleen riittävä aihe ottaa asia tutkittavakseen. Helinin mukaan ainakin säännöksen perusteluissa olisi tarpeen valaista, mikä tällainen ”muu liittymä” voisi olla, sillä soveltaja ei työryhmän mietinnön perusteella saa mitään viestiä siitä, mikä Suomen oikeuspolitiikka epäsuoran toimivallan osalta on.

4.3 Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta

31 §

Toimivaltainen tuomioistuin

Määräyksen lapsen palauttamisesta antaa hakemuksesta Helsingin käräjäoikeus.

Lastensuojelun Keskusliitto katsoo, että lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 31 §:ssä tulisi erikseen säätää, että käräjänotaari ei yksin voisi ratkaista lapsikaappausasioita. Maininta tuomioistuimen kokoonpanosta ainoastaan yksityiskohtaisissa perusteluissa ei riitä. Lisäksi yksityiskohtaisissa perusteluissa on liian epämääräisesti ohjeistettu ratkaisemaan lapsen palauttamista koskeva riita-asia kolmen tuomarin kokoonpanossa. Asia tulisi ilmaista velvoittavammin perusteluissa. Asian merkitys korostuu huomattavasti, jos jatkokäsittelylupajärjestelmä ulotetaan koskemaan perheoikeudellisia hakemusasioita.

LIITE: LAUSUNTOPYYNNÖT

Työryhmämietinnöstä käsittely- ja oikeusjärjestyksen muuttamisesta rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja kansainvälistä perheoikeutta koskevissa asioissa pyydettiin tai saatiin muuten lausunto seuraavilta tahoilta. Tähdellä (*) merkityiltä tahoilta ei saatu lausuntoa.

Eduskunnan oikeusasiamies
Valtioneuvoston oikeuskansleri

Sisäministeriö
Ulkoasiainministeriö
Valtiovarainministeriö

Valtakunnansyyttäjänvirasto

Valtakunnanvoudinvirasto

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö

Korkein oikeus

Helsingin hovioikeus
Turun hovioikeus
Itä-Suomen hovioikeus
Vaasan hovioikeus
Rovaniemen hovioikeus

Helsingin käräjäoikeus
Pirkanmaan käräjäoikeus
Oulun käräjäoikeus
Pohjois-Savon käräjäoikeus

Helsingin syyttäjänvirasto*
Itä-Suomen syyttäjänvirasto
Oulun syyttäjänvirasto
Sisä-Suomen syyttäjänvirasto

Väestörekisterikeskus

Helsingin maistraatti
Länsi-Suomen maistraatti, Pietarsaaren yksikkö
Itä-Suomen aluehallintovirasto, maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksikkö*

Adoptiolautakunta

Suomen Asianajajaliitto
Suomen Lakimiesliitto
Suomen tuomariliitto

Adoptioperheet ry
Lastensuojelun Keskusliitto ry
Kaapatut Lapset ry

Professori Markku Helin
Professori Raimo Lahti

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

ISSN-L 1798-7105
ISBN 978-952-259-387-0 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 STATSRÅDET
www.oikeusministerio.fi